

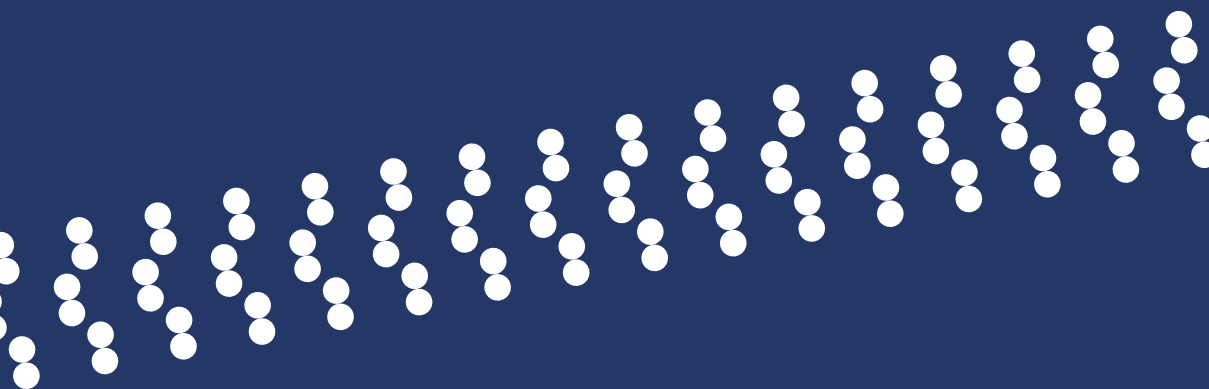

Filozofická
fakulta

INNOCENC LADISLAV ČERVINKA A JEHO DOBA

Sborník příspěvků
z konference Dějiny archeologie
v českých zemích a na Slovensku
Olomouc, 13.–15. září 2022

**PAVLÍNA KALÁBKOVÁ
PETR KOSTRHUN
MILOŠ HLAVA**
(eds.)

INNOCENC LADISLAV ČERVINKA A JEHO DOBA

Sborníky z konferencí
Filozofické fakulty, sv. 1

**Filozofická
fakulta**

**Univerzita Palackého
v Olomouci**

MORAVSKÝ ARCHAEOLOGICKÝ KLUB.

Dějiny archeologie v českých zemích a na Slovensku

POZVÁNÍ

ku

I. sjezdu archaeologickému v Litovli

S VÝLETY DO JESKYNŮ V MLADĚTÍ
A DO MUSEÍ V OLOMOUCI

Moravský archaeologický klub s Krajinskou muzejní společností v Litovli pořádá svůj I. archaeologický sjezd s přednáškami dne 14. července t. r. v Litovli a výlet do jeskyní Mladečských a do museí v Olomouci dne 15. července t. r. a zve všechny archaeology, anthropology a přátele těchto věd k hojné účasti.

KOJETÍN a LITOVEL, dne 15. června 1907.

Krajinská muzejní společnost v Litovli: Moravský archaeologický klub v Brně:

MUDr. JAN SMYČKA,
předseda.

I. L. ČERVINKA,
předseda.

VL. NOVOTNÝ,
jednatel.

AL. PROCHÁZKA,
jednatel.

13.–15. září 2022, Univerzita Palackého v Olomouci, budova Na Hradě 5
70 let od smrti Innocence Ladislava Červinky († 3. října 1952), 115 let od I. sjezdu
Moravského archeologického klubu v Litovli (14.–15. července 1907).

INNOCENC LADISLAV ČERVINKA A JEHO DOBA

Sborník příspěvků
z konference Dějiny archeologie
v českých zemích a na Slovensku,
Olomouc, 13.–15. září 2022

PAVLÍNA KALÁBKOVÁ
PETR KOSTRHUN
MILOŠ HLAVA
(eds.)

Olomouc 2023

Obsah

9 Úvodem...

I . INNOCENC LADISLAV ČERVINKA

15 Innocenc Ladislav Červinka (1869–1952)

MILOŠ HLAVA

63 Počátky archeologického a literárního působení Innocence
Ladislava Červinky

DALIBOR KOLBINGER

79 Badatelské „přelety“ mezi Čechami a Moravou. Příspěvek ke vzájemné spolupráci
Innocence Ladislava Červinky a Klimenta Čermáka

FILIP VELÍMSKÝ

101 Dopisy Innocence Ladislava Červinky Ludvíku Domečkovi uložené
v archivu literárního fondu Muzea východních Čech v Hradci Králové

PETRA ROKOSKÁ

123 Innocenc Ladislav Červinka a jeho spolupráce s vlastivědným
kroužkem v Dubicku na severní Moravě

JAKUB HALAMA, PAVLÍNA JANÍČKOVÁ

141 Innocenc Ladislav Červinka a Karel Absolon o paleolitickém umění

MARTIN OLIVA

155 Innocenc Ladislav Červinka a doba bronzová

STANISLAV STUHLÍK

II. OSOBNOSTI

- 179 Pavol Jozef Šafárik ako archeológ?
PETER PODOLAN
- 197 100. výročí úmrtí notáře Jaroslava Palliardiho (10. února 1861 – 12. března 1922),
tvůrce relativní chronologie neolitu a eneolitu
JAROMÍR KOVÁRNÍK
- 225 Bohuslav Horák – od archeologie k historické geografii
MARTIN ČECHURA
- 263 Muzejník Jan Renner (1869–1959), průkopník archeologie na Rakovnicku
**JANA BEZÁKOVÁ, KATEŘINA BLAŽKOVÁ,
ZUZANA BLÁHOVÁ-SKLENÁŘOVÁ**
- 291 Počátky archeologie jihočeských Sudet
JIŘÍ HAVLICE
- 309 Osobnosti archeologie na Moravskotřebovsku
LUCIE ŽÁKOVÁ
- 343 Ivan Borkovský. Archeolog mezi legendou, dvěma světovými válkami
a dvěma totalitními režimy
JANA MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ, FRANTIŠEK ADÁMEK
- 365 Jaroslav Böhm a Niederlova koncepce Státního archeologického ústavu
MARCELA STARCOVÁ

III. SPOLKY

- 399 Archeologická činnost Musejního spolku v Brně 1888–1900
PETR KOSTRHUN
- 447 Český archeologický klub 1910–1913
KAREL SKLENÁŘ

IV. NÁLEZY A NALEZIŠTĚ

- 459 Andrej Kmeť a jeho mamutie problémy. Príbeh výnimočného nálezu z Beše

MARTIN NEUMANN

- 481 Počiatky archeologického skúmania polohy „Hradisko“ v obci Jánovce-
-Machalovce, okr. Poprad

MATÚŠ HUDÁK, DOMINIK REPKA, MÁRIA HUDÁKOVÁ

V. EDICE

- 499 O umění palaeolithickém (k vydání připravili Petr Kostrhun
a Martin Oliva)

INNOCENC LADISLAV ČERVINKA

Ve věži radnice v Uničově je od roku 2013 instalována expozice o pravěku regionu a dějinách archeologického výzkumu, spojeného v letech 1928–1945 s místním německým Městským muzeem (*Städtisches Museum*). Před exkurzí byla rozšířena o nové objevy, především neolitickou studnu nalezenou v roce 2015 přímo v Uničově (foto Martin Neumann, 2022).

Úvodem...

Každý vědní obor hledí především dopředu, vstříc novým objevům. Ovšem budoucnost ovlivňují také události dávno minulé, neboť budoucí (i současné) poznání staví vcelku přirozeně na základech, jež položily předchozí generace. Přesto jsou v českých zemích (ale také na Slovensku) dějiny jednotlivých odvětví vědy na okraji badatelského zájmu, třebaže teprve s jejich znalostí lze plně pochopit poměry, jež panují v současnosti a minimálně zčásti předurčují rovněž budoucnost – nejde jen o vztahy mezi jednotlivými institucemi a osobnostmi, ale také třeba o způsob uložení pramenů a stav jejich zpracování, hierarchii oborových organizačních struktur, legislativní pravidla či preferování konkrétních výzkumných témat.

Archeologie se z tohoto rámce nikterak nevymyká. Ostatně jejím dějinám se v českých zemích (a rovněž na Slovensku) věnují pouze jednotlivci, kteří se snaží vidět za nálezy v muzejních sbírkách a událostmi, jež utvářely celý obor, také konkrétní příběhy a osobnosti se životními i profesními osudy, nikoliv pouze izolované předměty a holá fakta. Tematická setkání k dějinám archeologie byla však vždy pomyslnou Popelkou. Patrně vůbec první konference zaměřená výhradně na dějiny archeologie se u nás konala teprve v roce 2013 v brněnském Pavilonu Anthropos Moravského zemského muzea pod názvem *Česko-polské vztahy v dějinách archeologie do roku 1989*.

V závěru roku 2018 se v Bratislavě za organizační záštity tamější Univerzity Komenského odehrála konference *Dejiny archeológie* s podtitulem *Archeológia v Československu v rokoch 1918–1948*, spojená se stoletým výročím vzniku Československa. Již tehdy se v kuloárech diskutovalo o případném pokračování, ovšem tyto plány zůstaly souhrou nepříznivých okolností (a také kvůli covidové pandemii) ležet ladem.

Vhodná chvíle k oživení ideje, jež v Bratislavě zazněla, nastala teprve v roce 2022. Svě síly spojili archeologové z Moravského zemského muzea a Univerzity Palackého v Olomouci, kteří si uvědomují, že poznávání minulosti oboru a jeho tradice jsou bytostně důležité. Ostatně nebylo to poprvé. V červenci 2021 proběhlo v Olomouci společné připomenutí jubilea 200 let od narození Jindřicha Wankla, jednoho ze zakladatelů moravské archeologie.

Konference s názvem *Dějiny archeologie v českých zemích a na Slovensku*, která se konala ve dnech 13.–15. září 2022 v Olomouci, byla nominálně věnována dvěma výročí – 70 letům od smrti Innocence Ladislava Červinky, nejvýznamnějšího moravského prehistorika první poloviny 20. století, a 115 letům od prvního sjezdu Moravského archeologického klubu v Litovli, spolku sdružujícího od závěru roku 1906 většinu moravských prehistoriků české národnosti pod Červinkovým předsednictvím. Zúčastnilo se jí na 40 zájemců z českých zemí, Slovenska a Polska, zázemí (včetně studentské organizační výpomoci) poskytla Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V průběhu tří dnů bylo prosloveno 25 přednášek – 16 z nich obsahuje sborník, který držíte v ruce, připojeny byly 3 další příspěvky, jež byly avizovány v předběžných verzích programu konference, ale nakonec souhrou různých okolností nezazněly, a edice jednoho z Červinkových rukopisů. Nedílnou součástí setkání byla exkurze, jež se odehrála druhý den konference odpoledne a vedla zčásti ve stopách exkurze litovelského sjezdu Moravského archeologického klubu v roce 1907. Účastníky zavedla do světoznámých Mladečských jeskyní, dvou muzeí v Uničově (U Vodní branky a v radniční věži) a do Litovle. Zakončena byla společenským večerem v prostorách olomoucké univerzity.

Nezbývá než doufat, že olomoucká konference definitivně založila tradici, jež již nebude přerušena. Platí to nejen o pravidelném setkávání nad dějinami archeologie, ale také o zveřejnění proslovených přednášek v souhrnném sborníku, neboť mluvené slovo je pomíjivé, kdežto psaný text přetrvá věky. Dodejme, že již v průběhu konference bylo dohodnuto, že další setkání se odehraje v roce 2024 v Litoměřicích a bude věnováno stoletému jubileu vzniku Německé společnosti pro pravěk a ranou dobu dějinnou v Československu (*Deutsche Gesellschaft für Vor- und Frühgeschichte in der Tschechoslowakei*), spolku sdružujícího v meziválečných letech především národnostně německé prehistoriky z českých zemí.

V Olomouci a Brně, v květnu 2023

Pavína Kalábková – Petr Kostrhun – Miloš Hlava

Jednou ze zastávek exkurze byl galerijní prostor Litovelská kavárna, kde byla připravena výstava *Litovel – středobod moravské archeologie*, doprovázená proslovem připomínajícím výročí 115 let od prvního sjezdu Moravského archeologického klubu v roce 1907. Litovelští hostitelé zde přivítali návštěvníky v hanáckých krojích (foto Pavla Strakošová, 2022).

Innocenc Ladislav Červinka (1869–1952)

MILOŠ HLAVA

ANOTACE:

Innocenc Ladislav Červinka náleží bezesporu k nejvýznamnějším postavám moravské archeologie. Tomuto oboru se věnoval od přelomu osmdesátých a devadesátých let 19. století, ovšem teprve od roku 1920 profesionálně. Neopustil jej ani po svém penzionování v polovině roku 1937. Jeho životní i profesní osudy jsou dodnes zčásti obestřeny nejasnostmi, navíc nestály nikdy v centru badatelské pozornosti. Za pomoci dobové korespondence a úředních archiválií je ovšem možné odhalit řadu neznámých skutečností, jež ve svém důsledku výrazně ovlivňovaly celou moravskou archeologii a určovaly její charakter. Pominout nelze ani vývoj Červinkových názorů na prehistorické dějiny Moravy, které v závislosti na zvyšující se úrovni poznání prošly značnou proměnou.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Innocenc Ladislav Červinka, dějiny moravské archeologie, Státní archeologický ústav, Moravské zemské muzeum, syntézy moravského pravěku

1. Úvodem...

Snad žádný jiný prehistorik nedosáhl v historickém povědomí současné moravské archeologické obce takového věhlasu jako Innocenc Ladislav Červinka. Do dějin oboru se nesmazatelně zapsal nejen významnými zakladatelskými a organizačními počiny (časopis *Pravěk*, Moravský archeologický klub a jeho sjezdy aj.), ale také syntetickými pracemi a rukopisnými díly zemského i regionálního charakteru, jež jsou dodnes využívány jako spolehlivé a hodnověrné faktografické zdroje. Bez nadsázky lze konstatovat, že zanechal větší či menší stopu v každém moravském regionu s prehistorickými nalezišti.

Červinkovy životní i profesní osudy však vždy stály v pozadí zájmu, ostatně dodnes jsou zčásti zahaleny nejasnostmi. Přitom tvoří nedílný celek s jeho

Obr. 1: Innocenc Ladislav Červinka v době, kdy byl zaměstnán v Moravském zemském muzeu (archiv Archeologického ústavu Moravského zemského muzea).

archeologickými aktivitami, které zcela přirozeně ovlivňovaly. Červinkův život byl naplněn nejen radostnými událostmi a všedními starostmi, ale také nezdary a rány osudu. Byl třikrát ženatý, neboť první dvě manželky předčasně zemřely. Souhrou okolností přišel několikrát o značnou část majetku, naposledy v roce 1945; minimálně jednou (v roce 1911) musel čelit exekuci. Ještě před první světovou válkou se vlastní pílí a schopnostmi vypracoval v nejvýznamnějšího moravského prehistorika, respektovaného také za hranicemi země. Vrcholu svého vlivu dosáhl ve dvacátých letech 20. století – tehdy jako státní konzervátor Státního

archeologického ústavu, expert pro ochranu prehistorických památek Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko a smluvní zaměstnanec Moravského zemského muzea, v němž působil v oddělení moravského pravěku, fakticky úředně ovládal moravskou archeologii. Dominantní profesní postavení, jež tehdy na Moravě získal, však zároveň předurčilo jeho pád z výsluní, k němuž se začalo schylovat na počátku následujícího desetiletí. Sebeschopnější jedinec totiž nemohl zvládat pracovní zátěž tří významných úředních funkcí a plnit beze zbytku všechny povinnosti, jež s nimi byly spojeny. Když v polovině roku 1937 Červinka odcházel v podstatě z donucení do penze, byl zatrpklý a zahořklý. Svět archeologie, jež se mu stala životní láskou, však neopustil do konce svého života (obr. 1).

Na Červinkových profesních peripetiiích ve třicátých letech 20. století se nemalou měrou podílela také jeho komplikovaná povaha. Nesmírná pracovitost, znalosti získané praxí a ochota přinášet milovanému oboru oběti se u něj snoubily s pocitem vlastní výlučnosti a značným sebevědomím, jež někdy přerůstaly v přezíravé postoje a příkré soudy. Již od počátku 20. století Červinku provázela řada konfliktů. Na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století některé spory vyústily dokonce v osobní averze – především s Karlem Buchtelou (od jara 1924 jeho nadřízeným ve Státním archeologickém ústavu), Emanuelem Šimkem (od roku 1931 působícím v nově vytvořeném Ústavu pro prehistorii a protohistorii Masarykovy univerzity v Brně) a Josefem Skutilem (od roku 1934 jeho nástupcem v čele oddělení moravského pravěku v Moravském zemském muzeu). V některých případech šlo zajisté o generačně podmíněné spory, ostatně Červinka se v archeologii pohyboval zhruba šedesát let a během nich tento obor urazil velký kus cesty. Odlišné názory na styl vedení výzkumů, volbu nalezišť vhodných pro terénní akce a způsob zpracování nálezů stály nepochybně u kořenů názorových rozepří s generací profesionálně školených prehistoriků v čele s Jaroslavem Böhmem, jež do archeologie vstupovala ve dvacátých letech 20. století.¹ V jiných případech šlo ovšem o důsledek zmařených/nenaplněných ambicí, na což

1 Zajímavým svědectvím o Červinkově postoji k mladému Jaroslavu Böhmovi jsou dvě recenze z druhé poloviny dvacátých let 20. století, jež kriticky reflektují Böhmovy publikované názory na konkrétní badatelská témata (Červinka 1927–28a; týž 1927–28b). Červinka se tehdy nevyhnul ani osobním invektivám: „O nákolní civilisaci budu se příti s p. J. B., – budu-li ještě živ, – tak někdy za 10 let, až se naučí samostatně mysliti; dnes archaeologický rozhled p. J. B. nepřešel ještě hranic jeho bydliště a posud jen papouškuje, co kdesi slyšel zvonit.“ (Červinka 1927–28b, 11). Viz též Fišer – Podborský 2004, 85–86.

Červinka pohlížel vždy velmi osobně a nesmiřitelně. Na přelomu třicátých a čtyřicátých let 20. století ostatně zaznamenal *pro memoria* v jednom z rukopisů mimo jiné tyto kritické věty: „Vrchní finanční rada K. Buchtela nikdy ničeho neobjevil a nevykopal, kritisoval jen a odsuzoval ohromné výzkumné práce prof. dr. J. L. Piče a vytvářel si sám legendu nejlepšího českého prehistorika, podporoval svou protekcí slabochy jen slepě uznávající jeho laické theorie a pronásledoval samostatně pracující odborníky i existenčně! [...] Moravští prehistorikové neuznávali diktátorských teorií Buchtelových a stavěli své poznatky na přesných výkopech a materiálu ze spolehlivých nálezů v přesvědčení, že archeologie prehistorická jest věda empirická založená na zkušenostech. Zato se jim dostalo nejhrubší urážky tím, že na stolici préhistorie Masarykovy university v Brně byl dosazen desperado, o jehož vědu nikde v Čechách nestáli, proti moravskému odborníku, a ještě s posláním, aby mu „še vyrazil z rukou“ a přebíral vedení badání a organizaci archeologické práce i v Moravském klubu archeologickém. Vědy tohoto ubožáka ovšem ztroskotaly v problémech moravské préhistorie, rozvrátil organizaci, poškodil soustavné sbírky musea a zmizel.“ (Červinka *sine*, nestránkováno).²

Následující strany nemají v úmyslu postihnout Červinkovu osobnost a jeho rozsáhlé aktivity v celé šíři. Jde pouze o letmé shrnutí podstatných událostí Červinkova života a připomenutí výrazných milníků spojených s jeho působením v archeologii, nikoliv ovšem o pouhou kompilaci obecně známých faktů. Prvořadým typem pramene, který je využit, neboť umožňuje objasnit alespoň některá z pomyslných bílých míst v Červinkově životě, jsou totiž dobové archiválie, především dochovaná korespondence. Zvolenému cíli je přizpůsobena koncepce článku. Nejprve je představen Červinkův soukromý život a základní údaje spojené s jeho profesní kariérou, jež až do roku 1920 nebyla spojena s archeologií (kapitola 2), poté je shrnuto Červinkovo působení v archeologii od počátků na přelomu osmdesátých a devadesátých let 19. století až po dobu, kdy se stal *de iure* profesionálním prehistorikem (kapitola 3), a nakonec jsou zkratkovitě připomenuta

2 Z kontextu sdělení („*zmizel*“) vyplývá, že text vznikl po 17. listopadu 1939, neboť po uzavření českých vysokých škol v Protektorátu Čechy a Morava se Emanuel Šimek stáhl z veřejného života a odešel z Brna. Citované úryvky pocházejí z pracovní verze *Moravských starožitností*, do finální verze inkriminované věty nepronikly, neboť ta neobsahuje část věnovanou dějinám výzkumu (k rukopisu *Moravských starožitností* blíže Hlava 2021a). Invektivy vůči Karlu Buchtelovi a Emanuelu Šimkovi se objevovaly také v publikovaných textech (srov. například Červinka 1935, 245–248; týž 1948, 43).

Červinkova nejvýznamnější syntetická díla a odborné názory na prehistorické dějiny Moravy (kapitola 4). Nezbyvá než doufat, že půjde o jeden z dílčích kroků na cestě k podrobné biografii, kterou je moravská archeologie Červinkovi nepochybně dlužna. Jediné obsáhlejší shrnutí, jež mu doposud bylo věnováno (*Fišer – Podborský* 2004), bylo sice zčásti objevné a průkopnické, avšak některé významné aspekty takřka zcela pominulo. Namátkou o Červinkově působení ve službách Státního archeologického ústavu v letech 1920–1937 v něm nalezneme pouhé čtyři zmínky (*Fišer – Podborský* 2004, 9, 14, 15, 23; srov. *Hlava 2020a*, 156), ostatně z institucionálního hlediska se pozornost autorů koncentrovala na jeho aktivity spojené s Moravským zemským muzeem. Ve dvacátých a třicátých letech 20. století je ovšem nelze oddělit od jeho činnosti ve Státním archeologickém ústavu a Státním památkovém úřadu pro Moravu a Slezsko. A takřka zcela stranou pozornosti zůstaly třeba také poslední roky Červinkova života po jeho penzionování (srov. *Fišer – Podborský* 2004, 59, 88).

2. Životní a profesní osudy

Innocenc Ladislav Červinka se narodil 1. února 1869 v Břestu, nevelké vesnici na střední Moravě mezi Kojetínem a Holešovem. Jeho otec Tomáš Červinka, majitel statku č. 108, byl stolařským mistrem (a synem místního statkáře Jana Červinky), matka Františka, rozená Kozáčková, pocházela z nedaleké Staré Vsi.³ Světlo světa spatřil téměř přesně rok po jejich sňatku, který se odehrál 4. února 1868 v Břestu.⁴ Byl prvním ze šesti dětí, jeho mladší sourozenci přišli na svět v průběhu sedmdesátých let 19. století – Method 23. října 1870, Coelestina 11. listopadu 1872, Josef 16. října 1874, Adolf Cyrill 20. února 1877 a poslední

3 Matrika narozených (Břest, 1842–1878, římskokatolická církev), číslo knihy 7436, str. 133 (Červinkův otec je v matričním záznamu uveden jako „*stolářský mistr a domkář*“). Pokřtěn byl hned následující den (tj. 2. února 1869) jako Innocenc. Veškeré matriční záznamy, jež jsou v tomto článku citovány, jsou dostupné z: <https://www.mza.cz/actapublica/matrika/hledani>.

4 K datu svatby viz Matrika oddaných (Břest, 1847–1930, římskokatolická církev), číslo knihy 7440, str. 55.

Emilia 19. září 1878.⁵ Rodinné vztahy patrně nebyly vždy idylické. S odstupem několika desetiletí Červinka v jednom z dopisů s trpkostí poznamenal, že „*jako dospívající student ztratil jsem oba rodiče, a protože majetek byl rozdělen mezi 5 mladších sourozenců, stal jsem se přes noc, žebravým studentem, ovšem nežebbral jsem*“⁶. Minimálně zčásti šlo ovšem o pouhou dodatečnou stylizaci či nadsázku, neboť jeho matka žila prokazatelně ještě v roce 1905, kdy již měl Červinka dávno zajištěnou životní existenci.⁷

Obecní školu navštěvoval patrně přímo v Břestu (k tamější obecní škole srov. Chybová – Pospěch – Zavadilová 2001, 129). Ve školních letech 1880/1881–1882/1883 byl žákem reálného gymnázia v Přerově (Škoda 1881, 65; týž 1882, 52; týž 1883, 59).⁸ Poté postoupil do vyšší reálky, kterou však nedokončil. Její první (tj. celkově V.) třídu musel opakovat a na konci školního roku 1884/1885 ze školy odešel (Škoda 1884, 64; týž 1885, 59). Bylo mu tehdy šestnáct let.⁹

-
- 5 Matrika narozených (Břest, 1842–1878, římskokatolická církev), číslo knihy 7436, str. 141 (Method), 149 (Coelestina), 158 (Josef), 169 (Adolf Cyrill), 177 (Emilia). Zatímco Method a Coelestina se narodili v domě č. 108, Josef spatřil světlo světa v domě č. 75, který patřil rodičům matky, a Adolf Cyrill s Emilíí přišli na svět v domě č. 87. V něm byl obecní hostinec, ostatně Tomáš Červinka je v posledních dvou matričních záznamech uveden jako „*hostinský*“; zřejmě měl tehdy hostinec v pronájmu a zároveň v něm celá rodina bydlela. K ztotožnění obecního hostince s č. 87 a k jeho pronajímání viz Chybová – Pospěch – Zavadilová 2001, 67–68, 193.
 - 6 Dopis I. L. Červinky J. Matiegkovi, 1. června 1939; Archiv Národního muzea (Archiv NM), fond Jindřich Matiegka, karton 7, inv. č. 130.
 - 7 Matrika oddaných (Brno – Staré Brno u Nanebevzetí Panny Marie, 1895–1905, římskokatolická církev), číslo knihy 17167, str. 511 (u Červinkových rodičů je poznamenáno: „*otec mrtev, matka živa*“).
 - 8 Rozhodně stojí za zaznamenání, že dva roky s ním chodil do stejné třídy Ludvík Ledvina (Škoda 1882, 52; týž 1883, 59, 60), který se později, v době svého působení na faře v Hradisku u Kroměříže, věnoval archeologii. V roce 1911 od něj Červinka koupil jeho archeologickou sbírku – viz například Kolbinger 2018, 157; k přesnějšímu datování viz dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, 18. dubna 1911; archiv Oddělení archeologických sbírek Muzea města Prahy (archiv OAS MMP), fond J. A. Jíra, svazek (sv.) 73. („*Rozmnožil jsem svou sbírku zase velmi značně, ten kamarád Ledvina se stal farářem na uherské hranici až a nemohl tam ty sbírky táhnout a prodal mi je*“). Předchozí datovaný Červinkův dopis Jírovi pochází z 2. ledna 1911; viz tamtéž.
 - 9 V pravidelných školních výročních zprávách není Červinka na konci školního roku 1885/1886 uveden mezi žáky. S odstupem několika desetiletí však uváděl, že „*ze VI. reálné šel jsem do*

Na dobu po odchodu z vyšší reálky Červinka s odstupem více než třiceti let vzpomínal: „[...] šel jsem do praxe a pak na střední školu bavorskou (protože v Bělé a v Sovinci přijímali jen syny lesníků)“, zde však „dostal pro slabou znalost němčiny samé dostatečné“¹⁰, a ani tuto školu tudíž nedokončil. Nedostatečné formální vzdělání (Červinka až do dvacátých let 20. století neměl ani maturitu!) neznamenal zásadní překážku. Zprvu se věnoval lesnictví a zřejmě vystřídal několik zaměstnání na různých místech (především střední) Moravy, v nichž vykonával pomocné či podřadné práce.¹¹ Od 1. října 1891 do 2. září 1894, tj. téměř celé tři roky, absolvoval prezenční vojenskou službu.¹² Poté v letech 1894/1895 a 1895/1896 navštěvoval jako mimořádný posluchač c. k. Zemědělskou vysokou školu ve Vídni (*k. k. Hochschule für Bodenkultur*). Zde sice v roce 1896 složil šest kolokviijních zkoušek (z plánové a terénní dokumentace, fyziky a mechaniky, matematiky, deskriptivní geometrie, vyšší geodézie a nižší geodézie)¹³, ale o akademický titul neusiloval. Později

praxe“; možná tudíž do druhé (tj. celkově VI.) třídy reálky začal chodit, ale nedokončil ji. Viz dopis I. L. Červinky L. Niederlovi, 21. prosince 1921; Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky (MÚA AV ČR), fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

- 10 Dopis I. L. Červinky L. Niederlovi, 21. prosince 1921; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.
- 11 Jen namátkou: v roce 1888 se v pramenech objevuje jako lesní příručí v Přerově (*Anonymus* 1888), v lednu 1891 jako lesník z Fryštáku [viz Protokol VI. výborové schůze odbývané v místnosti spolkové dne 21. ledna 1891; archiv Vlastivědného muzea v Olomouci (archiv VMO), fond Vlastenecký spolek muzejní, kniha 22, str. 118], na počátku roku 1893 jako adjunkt ve Všetulech (*Slavík* 1893, 20), v prosinci 1894 jako lesní adjunkt v Uherském Hradišti [dopis M. Trappa c. k. Centrální komisi, 7. prosince 1894; Národní archiv (NA), fond Památkový úřad Vídeň, karton 48, složka Milohošť, spis čj. 1875/1894].
- 12 Přesná data Červinkovy vojenské služby jsou uvedena podle Vysvětlení ku přihlášce konzervátora Červinky, 15. března 1922; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky. Později absolvoval ještě čtyřikrát „*cvičení ve zbrani*“: 8.–20. srpna 1896, 25. dubna – 7. května 1898, 20. srpna – 4. září 1900 a 23. srpna – 19. září 1906; viz Popis služby a průkaz výkazného (I. L. Červinka), 7. dubna 1937; NA, fond Ministerstvo školství a kultury – osobní, karton 22, složka I. L. Červinka, spis čj. 36687/1937.
- 13 Údaje o studiu ve Vídni jsou uvedeny podle záznamu L. Niederla, 2. ledna 1921; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

to vysvětloval těmito slovy: „*Do státní služby jsem nehodlal a pro služby civilní toho bylo víc než dosti, protože ty zkoušky bylo možno skládati i bez návštěvy škol. Když se mi však nahodilo vhodné místo u technické firmy, nechal jsem lesnictví plovat, protože mne firma mohla dobře potřebovat a lépe platila.*“¹⁴ Avšak předměty, z nichž Červinka skládal kolokvijní zkoušky, naznačují, že rozhodnutí o změně povolání nepadlo teprve po jejich složení.

Ještě před polovinou devadesátých let 19. století se Červinka usadil v Uherském Hradišti¹⁵ a dne 1. února 1897 se stal zaměstnancem tamější firmy *Technická kancelář architekta Dominika Freye a inženýra Fr. Beneše* v pozici inženýra-asistenta a geometra. V tomto postavení zde působil až do 30. září 1905, aby od následujícího dne povýšil na vedoucího zemědělského inženýra a geometra firemní filiálky v Kojetíně, kam se přestěhoval.¹⁶

Tehdy však již byl potřeť ženatý. Jeho první manželka Anna Sojáková se za něj vdala 27. dubna 1897 v Uherském Hradišti¹⁷, zřejmě v návaznosti na nedávné zajištění Červinkovy hmotné existence. Měli spolu čtyři děti – Marii Annu (* 6. března 1898), Vladimíra Mariu (* 15. srpna 1899), Ladislava (* 19. září 1900) a Jarmilu Františku (* 17. prosince 1901)¹⁸; manželka Anna však po šesti letech společného

14 Dopis I. L. Červinky L. Niederlovi, 21. prosince 1921; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

15 Zaznamenejme, že do Uherského Hradiště se přestěhoval také Červinkův bratr Josef, který se zde 2. července 1901 oženil. Pracoval u tamějšího c. k. krajského soudu jako sluha. Viz Matrika oddaných (Uherské Hradiště, 1880–1901, římskokatolická církev), číslo knihy 12079, folio (fol.) 356.

16 Přesná data zaměstnání jsou uvedena podle Vysvětlení ku přihlášce konzervátora Červinky, 15. března 1922; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

17 Matrika oddaných (Uherské Hradiště, 1866–1902, římskokatolická církev), číslo knihy 12079, fol. 296. Červinkova první manželka se narodila 27. října 1871, byla tudíž o necelé tři roky mladší.

18 Matrika narozených (Uherské Hradiště, 1880–1901, římskokatolická církev), číslo knihy 12062, str. 394 (Maria Anna), 431 (Vladimír Maria), 462 (Ladislav); Matrika narozených (Uherské Hradiště, 1901–1916, římskokatolická církev), číslo knihy 12063, str. 21 (Jarmila Františka). Druhorozený syn Ladislav ovšem zemřel již 18. ledna 1901, tj. po čtyřech měsících života – viz Matrika zemřelých (Uherské Hradiště, 1884–1915, římskokatolická církev), číslo knihy 12091, str. 313 (jako příčina smrti je uvedena „*pneumonia*“).

rodinného života dne 29. srpna 1903 zemřela na tuberkulózu.¹⁹ Druhou ženu Olgu Vrtělovou si Červinka vzal 24. října 1905 v Brně²⁰ a z jejich svazku pocházela dcera Drahomíra (* 15. dubna 1906)²¹. Toto manželství však netrvalo ani rok, neboť Olga zemřela 11. května 1906. Do dalšího sňatku se Červinka již nehrnul. S výchovou dětí mu zřejmě výrazně vypomáhali jeho příbuzní. Na jaře 1910 psal Josefu Antonínu Jírovi, jednomu z nejbližších přátel ze světa archeologie: *„Dále mám už nové 4 skříně pro mé sbírky, naplňoval jsem je, a nevejde se mi tam vše a víc místa nemám, už mám 4 veliké pokoje a bydlím v nich úplně sám (dětí mám v Hradišti!). V tom deštivém týdnu zamíchal jsem celým bytem, vše rozestavil a mám prý to nyní jak u obchodníka s nábytkem, v prvním pokoji 4 ohromné skříně pro sbírky, v 2. trochu menší 4 skříně na knihy a dva stoly, psací a druhý plný knih a brožur, v třetím a 4. teprve, měšťtansky‘ zařízený byt.“*²² Avšak v polovině dubna 1911 Jírovi náhle sděloval: *„Tak se mi zdá, že já do třetice, z vnuknutí božího‘ změním smutný svůj stav vdovský ve svatý stav manželský! Namlouvají mi tu pěknou, hodnou děvčičku, líbila by se mi, ale je mi trochu moc mladá (22 let) a veselá; a já už jsem přece jenom starý morous. Nevím tedy, ale poblázněn nejsem, neudělám-li to ze zdravé rozvahy, tož z hlouposti ne! No, 3 měsíce mám na rozmyšlenou, tři měsíce totiž mám práci v Želči u Vyškova, nebudeme se moci tak snadno stýkat. Nevím, nevím“*²³ Hodnou děvčičkou, kterou Červinka zmiňoval, byla Růžena Jančíková. Rozhodnutí nakonec padlo za necelé dva měsíce, výrazně dříve než avizoval. Dne 7. června 1911 psal příteli Jírovi: *„Já jsem teď na novém světě, o svatcích 4. t. m. v 5 hod. ráno jsem se ženil, máme tedy v domě nový pořádek, líbánky, stěhování a t. d., všechna práce je stranou a já na starost se musím ze svých vdoveckých zvyků*

19 Matrika zemřelých (Uherské Hradiště, 1884–1915, římskokatolická církev), číslo knihy 12091, str. 368.

20 Matrika oddaných (Brno – Staré Brno u Nanebevzetí Panny Marie, 1895–1905, římskokatolická církev), číslo knihy 17167, str. 511.

21 Datum narození dcery Drahomíry je uvedeno podle opisu Evidenčního listu pro likvidaturu ministerstva školství a národní osvěty, 21. září 1920; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky. Z porovnání data narození dcery Drahomíry s datem svatby s Olgou Vrtělovou je zjevné, že Červinkovo manželství mohlo být v tomto případě vynuceno okolnostmi.

22 Dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, nedatováno/mezi 1. květnem a 6. červencem 1910 (datování vyplývá z obsahu dopisu); archiv OAS MMP, fond J. A. Jíra, sv. 73.

23 Dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, 18. dubna 1911; archiv OAS MMP, fond J. A. Jíra, sv. 73.

*samotáře učit novému životu. No, nějak to půjde.*²⁴ Tento manželský svazek Červinku provázal po zbytek života. Pocházely z něj dvě děti – Ladislav (* 16. května 1912) a Olga (* 22. prosince 1913).²⁵

Tehdy již ovšem byla archeologie zhruba čtvrt století smyslem Červinkova života. Jeho rodinné peripetie se tudíž odehrávaly na pozadí neustálých terénních aktivit, péče o soukromou archeologickou (a také numismatickou) sbírku, organizační a vydavatelské činnosti, k tomu byl Červinka ještě nesmírně plodný literárně. Jeho soukromý život byl tudíž světem archeologie nepochybně ovlivňován a platilo to rovněž naopak. Na tomto místě zmiňme jen ilustrativně alespoň prodej dvou Červinkových archeologických sbírek Moravskému zemskému muzeu. První se odehrál v letech 1906–1908, ovšem závěrečné dějství vyjednávání, které se táhlo od počátku roku 1904, bylo iniciováno Červinkou v prosinci 1905 v přímé souvislosti s jeho stěhováním do Kojetína (Fišer 2002, 191).²⁶ O prodeji druhé sbírky Červinka vyjednával od roku 1910 a nakonec jej uspíšila exekuce, kterou na něj na jaře 1911 uvalil c. k. krajský soud v Uherském Hradišti kvůli jeho dluhům.²⁷

Velká válka, která vypukla v létě 1914 a v důsledku znamenala zkázu starého světa, zasáhla pochopitelně také do Červinkova života. Na počátku roku 1915 psal příteli Jírovi o válečných těžkostech v Kojetíně: „*Obavy Vaše sdílíme s Vámi, máme tu od svátků plné město vojska a také u nás v domě 4! Co jsou to za vojáci, nevíme, jakýsi train bez vozů a bez bagage, mají prý jen jakési obrovské sumy peněz, na fáře je hlídají. U Brodů a u Lvova dostali prý oni první řezu, ztratili 600 vozů s celým nákladem, od té doby je ženou po celé Halíči až do Olomouce. Ondy nás ještě postrašili, že jich přijde ještě 3.000! [...] Jsme tu všichni jako otráveni a čekáme jenom nějakou tu větší bitvu, aby tomu*

24 Dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, 7. června 1911; archiv OAS MMP, fond J. A. Jíra, sv. 73.

25 Data narození syna Ladislava a dcery Olgy jsou uvedena podle opisu Evidenčního listu pro likvidaturu ministerstva školství a národní osvěty, 21. září 1920; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

26 Viz též Protokol o schůzi kuratoria Moravské musejní společnosti dne 11. prosince 1905; Moravský zemský archiv (MZA), fond G 281 Moravská muzejní společnost Brno, karton 3 [„*Vicepräsident Prof. Rzehak als Berichterstatter führt aus, daß Červinka seine prähistor. Sammlung neuerlich (wegen Übersiedlung) dringend zum Kaufe und zwar um 24.000 Kron. anbietet.*“].

27 Protokol o schůzi kuratoria dne 1. května 1911 o ¾ 6 hod. odp. („c. k. krajský soud v Uh. Hradišti oznamuje exekuci proti ing. I. L. Červinkovi“) + Protokol o schůzi kuratoria dne 26. září 1911 o ¾ 6 hod. odp.; MZA, fond G 281 Moravská muzejní společnost Brno, karton 5.

byl už konec. Co nás čeká z jara, toho se nejvíc bojíme, vojsko nás tu bez toho vyjí, my sami ničeho nemáme zbytečného, mělo-li by sem pak – jak se pořád zdá – couvnout naše ostatní vojsko a za ním Rusové, děkuji pěkně! Ještě kdyby tu tak začali střílet!“²⁸ Mělo být ale mnohem hůř. Červinkovi se totiž v roce 1915 nevyhnul povolávací rozkaz, a tak musel narukovat.²⁹ V armádě sloužil nejprve od 21. února do 21. června 1916 (tj. čtyři měsíce), poté od 23. září 1917 do 16. září 1918 (tj. zhruba rok).³⁰ Ani tehdy však nerezignoval na archeologii. Již v březnu 1916, zhruba měsíc po svém odchodu do armády, psal z Pöchlarnu v Dolním Rakousku, kde sloužil v 25. regimentu (k. k. Landwehr Infanterie-Regiment No. 25) jako výpomocná síla v kanceláři, Luboru Niederlovi, že se přihlásil „k ‚Ausräumungsarbeiten‘ na východním bojišti, abych se tam uplatnil nejen jako inž., ale i jako konservátor, protože odtamtud vojáci psali a také noviny přinesly dosti zpráv o archaeol. nálezech. Bylo by proto pro nás nesmírně zajímavé zjistiti v této tak příznivé době, kdy je tolik půdy rozkopáno a otevřeno, co tam za pravěké nálezy jsou – na půdě kolébky Slovanstva – zde posud nikdo téměř nehledal a nebádal.“ A dodával: „Není to medové poslání, vím to předem, bylo by lepší přikřčit se někde za větrem v kanceláři, ale vzpomenu-li si, jak je tamější terrain lákavý, tolik půdy otevřeno, myslím si, že bych dal nevím co za to, dostat se tam, tak příznivá příležitost se už nikdy nenaskytne a bylo by to hříchem nechopit se jí.“³¹

* * *

28 Dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, 3. ledna 1915; archiv OAS MMP, fond J. A. Jíra, sv. 73.

29 Dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, nedatováno/před koncem roku 1915 (datování vyplývá z obsahu dopisu); archiv OAS MMP, fond J. A. Jíra, sv. 73 („Čím bych Vás potěšil, nevím, a čím bych se Vám pochlubil z nálezů nových, nemám, celou tu dobu jsme živořili a strádali pro dobro naší společné vlasti od Baltu až po Adrii a Levantu a nakonec mne ještě také odvedli, jistě také jenom pro dobro této široké vlasti.“).

30 Přesná data Červinkovy vojenské služby jsou uvedena podle Vysvětlení ku přihlášce konzervátora Červinky, 15. března 1922; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

31 Dopis I. L. Červinky L. Niederlovi, 23. března 1916; Archiv NM, fond Jindřich Matiegka, karton 27, inv. č. 1325. Dopis je sice uložen v pozůstalosti Jindřicha Matiegky, ovšem jeho adresátem byl podle mého soudu Lubor Niderle. Právě Niederle totiž o něm informoval v nejbližší schůzi prehistorické sekce archeologického odboru České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění (viz Protokol schůze praehistorické sekce Archaeol. komise České Akademie věd a umění, 8. dubna 1916; tamtéž).

Již v roce 1903 se Červinka snažil získat místo kustoda pro prehistorii a numismatiku v Moravském zemském muzeu (Fišer 2002, 189–190; Fišer–Podborský 2004, 21–22, 135–136). Kuratorium Moravské musejní společnosti, jež muzeum spravovala, však dalo na návrh dosavadního muzejního kustoda Alfreda Palliardiho přednost zřízení pozice (druhého) kustoda pro přírodovědné sbírky; Palliardiho působnost byla omezena na společenskovědní sbírky, k nimž spadaly také prehistorie s numismatikou.³² Červinkův zájem pracovat v archeologii profesionálně byl ale velký. Na jaře 1910 psal svému příteli Jírovi: „[...] vzpomeňte, že máte (vl. máme spolu) jakési aspirace, dostat se k vlastní práci a v čelo museí!! Já jsem si to prý už nadobro pokazil (viz *Pravěk* 1910 str. 99 posled. odstavec a str. 100 až po 3. odst., poněvadž prý jsem psal jednatelskou zprávu já!), nepokazte to tedy Sobě také Vy!“³³ A v závěru roku 1913 v dalším dopise Jírovi, který před několika měsíci marně usiloval získat místo kustoda v prehistorickém oddělení Musea království Českého (dnešního Národního muzea), si charakteristicky povzdchl: „Kdyby nás byli pustili k práci v muzeu!“³⁴ Příznivá situace však nastala teprve v přelomové době po 28. říjnu 1918.

V závěru roku 1918 Lubor Niederle (s přispěním Karla Buchtely a Albína Stokého) písemně zformuloval představu o vybudování elitní archeologické badatelské instituce s celostátní působností, budoucího Státního archeologického ústavu, a předložil ji vznikajícímu ministerstvu školství a národní osvěty. V následných jednáních s ministerstvem sehrál právě cílevědomý Niederle hlavní roli. Nejprve z podnětu ministerstva na počátku května 1919 svoji ideu precizoval, poté 24. června 1919 předložil ministerstvu návrhy na jmenování tří státních konzervátorů, kteří se jako zaměstnanci nové instituce měli stát profesionálními prehistoriky. Zatímco pro Čechy počítal s Josefem Antonínem Jírou a pro Slovensko s Janem Eisnerem (ten však měl být jen titulárním státním konzervátorem, tj. v podstatě externím zaměstnancem), Morava a Slezsko byly vyhrazeny pro Innocence Ladislava Červinku. Niederle, predestinovaný ředitel nové instituce, tehdy plánoval, že Státní archeologický ústav zahájí činnost 1. října 1919. Nakonec však byl uveden v život teprve v prvních týdnech roku 1920 po schválení

32 Viz Protokol o sezení kuratoria Moravské musejní společnosti dne 8. února 1904; MZA, fond G 281 Moravská musejní společnost Brno, karton 2.

33 Dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, nedatováno/mezi 1. květnem a 6. červencem 1910 (datování vyplývá z obsahu dopisu); archiv OAS MMP, fond J. A. Jíra, sv. 73.

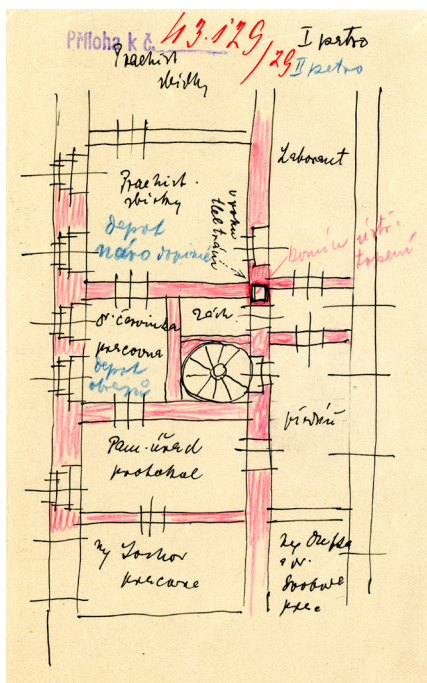
34 Dopis I. L. Červinky J. A. Jírovi, 21. prosince 1913; archiv OAS MMP, fond J. A. Jíra, sv. 73.

Obr. 2: Zaměstnanci
Státního památkového
úřadu pro Moravu a Slez-
sko na fotografii z roku
1929. Innocenc Ladislav
Červinka sedí třetí zleva
mezi dámami; druhý
zprava stojí Stanislav So-
chor, přednosta instituce
(z fondů Národního pa-
mátkového ústavu v Brně,
neg. č. 7502).

rozpočtových prostředků (podrobně Hlava 2022). A Červinka byl jmenován státním konzervátorem ještě později, dokonce musel absolvovat jakýsi konkurz. Ministerský dekret z 8. července 1920 sice přesně nedefinoval jeho teritoriální působnost, v praxi však Červinka operoval především na Moravě a ve Slezsku, zcela v duchu původní Niederlovy představy. Do nového zaměstnání nastoupil oficiálně teprve 11. srpna 1920 a v tento den také složil služební přísahu.³⁵ Teprve tehdy, v 51 letech, se mu splnil sen pracovat v milovaném oboru profesionálně.

35 Červinka ovšem již na jaře 1920 oficiálně vystupoval jménem Státního archeologického ústavu, a to z pověření jeho vedení – viz dopis I. L. Červinky předsednictvu Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci, 16. června 1920; archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, karton 59, složka 1920 (dopis je psán na oficiálním hlavičkovém papíře Státního archeologického ústavu a Červinka jej podepsal jako „Státní konzervátor pro Moravu a Slezsko“; zajímavá je také použitá spisová značka „12/Msl.“, tj. zjevně nešlo o první dopis tohoto druhu).

Obz. 3: Plánek místností v prvním (a druhém) patře budovy Moravského zemského muzea zachycuje strategickou polohu Červinkovy úřední kanceláře. Jedny dveře vedly do muzejní expozice (z ní se vpravo vstupovalo do laboratoře, v níž se zpracovávaly výzkumy Státního archeologického ústavu), jiné dveře směřovaly do prostor Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko. Plánek byl zhotoven v souvislosti s požárem, který vypukl poblíž Červinkovy kanceláře večer 7. února 1929 (NA, fond Ministerstvo školství, inv. č. 1755, karton 3254).

Nezůstalo jen u jediného úředního místa. Stejným ministerským dekretem byla Červinkovi zároveň přidělena agenda experta pro ochranu pravěkých památek ve Státním památkovém úřadu pro Moravu a Slezsko, který zahájil svoji činnost k 1. dubnu 1920 (obr. 2). A v roce 1924 byl ustanoven smluvním zaměstnancem Moravského zemského muzea, zprvu s úkolem uspořádat expozici prehistorie v souvislosti s blížícím se mezinárodním antropologickým sjezdem v Praze, v jehož rámci se plánovala exkurze do Brna (Fišer – Podborský 2004, 24–26); s Červinkovým zaměstnáním v muzeu však Niederle počítal od počátku, neboť mělo doplňovat jeho působení ve Státním archeologickém ústavu.³⁶ Ostatně již v květnu 1921 Moravský zemský výbor souhlasil, aby byly Červinkovi v budově

36 „Když jsem s Vámi brzo po převratu o této věci mluvil, souhlasil jste s takovým řešením [...], a to tak, že by p. Červinka byl v museu zaměstnán zpracováním materiálu, který vykořistí, hlavně v měsících

Moravského zemského muzea vyhrazeny tři místnosti³⁷, ten ovšem prostory v muzeu začal využívat zřejmě teprve na jaře 1923 (obr. 3–4).³⁸ Zpoždění patrně souviselo (mimo jiné?) s tamějšími interními spory, jež se táhly od konce roku 1918. Tehdy se totiž vedení Moravského zemského muzea chopila skupina českých úředníků v čele s Jaroslavem Helfertem, jež nerespektovala stanovy Moravské musejní společnosti, která od přelomu let 1899/1900 spravovala muzeum v striktně národnostně paritním česko-německém duchu. *Palácový převrat*, který z muzea odstranil německý vliv, byl právně potvrzen teprve v roce 1922 rozhodnutím Nejvyššího správního soudu a československé vlády (Kirsch 2014, 128–132). Zřejmě nikoliv náhodou začal ředitel Helfert podnikat konkrétní kroky k Červinkovu angažování teprve poté, v roce 1923. Šlo ovšem o značně delikátní záležitost – prehistorická sbírka totiž měla svého právoplatného kustoda ještě z předchozí doby, Alfreda Palliardiho.³⁹ Situaci nakonec vyřešila Palliardiho smrt na počátku roku 1924.

Přijetí do státních služeb s sebou neslo nutnost formálního odborného vzdělání. Červinka proto nejprve 21. září 1923 složil maturitu na zemském reálném gymnáziu v Holešově. Dne 24. března 1927 pak získal doktorát na Masarykově univerzitě v Brně.⁴⁰ Jeho habilitační spis se zabýval dvěma tématy: paleolitickým uměním a Kelty v Čechách (Fišer – Podborský 2004, obr. na str. 16).

zimních, kdy venku pracovat nebude.“ Dopis J. Helferta L. Niederlovi, 21. března 1923 (podtrženo v originále); MÚA AV ČR, fond Lubor Niederle, karton 1, inv. č. 70. Viz též Sklenář 2011, 46.

37 Dopis Moravského zemského výboru ministerstvu školství a národní osvěty, 7. května 1921; NA, fond Ministerstvo školství, inv. č. 1751, karton 3243, spis čj. 46333/1921. Žádost byla podána již v říjnu 1920.

38 Viz dopis J. Helferta L. Niederlovi, 21. března 1923; MÚA AV ČR, fond Lubor Niederle, karton 1, inv. č. 70 („*Nové místnosti pro st. pam. úřad jsou již upraveny, tyto dny je vyčistíme a po velikonočních se tam úřad nastěhuje. Píšu právě p. Červinkovi, že pro něho tam také už je místo rezervováno.*“). Viz též naposledy Hlava 2021b, 508–509, 512.

39 Viz dopis J. Helferta L. Niederlovi, 5. března 1923; MÚA AV ČR, fond Lubor Niederle, karton 1, inv. č. 70 (Helfert označil dopis za důvěrný, neboť v něm značně otevřeně líčil záležitosti ohledně Červinkova případného působení v muzeu a vztahu ke kustodovi Palliardimu).

40 K oběma datům viz koncept dopisu ministerstva školství a národní osvěty ministerstvu financí, 13. dubna 1937; NA, fond Ministerstvo školství a kultury – osobní, karton 22, složka I. L. Červinka, spis čj. 53728/1936.

Obr. 4: Dvě ze série fotografií, které zachycují stav jednoho ze sálů s prehistorickou expozicí Moravského zemského muzea po požáru ze 7. února 1929. První fotografie (nahore) byla pořízena od dveří Červinkovy kanceláře, na druhé fotografii (dole) lze za spadlými trámy vidět dveře od Červinkovy kanceláře (NA, fond Ministerstvo školství, inv. č. 1755, karton 3254).

Tři Červinkovy funkce v odlišných institucích se vzájemně doplňovaly, zároveň ale představovaly neobvyklou koncentraci úřední moci. Nešlo však o ojedinělý případ. Obdobný model byl totiž zvolen také pro Slovensko – Jan Eisner zde kromě působení ve službách Státního archeologického ústavu pracoval ve Státním pamiatkovém referátu a Slovenském vlastivedném muzeu, kromě toho ještě od roku 1924 přednášel na univerzitě v Bratislavě. Zato v Čechách panovala odlišná situace, neboť úřední působení Josefa Antonína Jíry bylo omezeno na Státní archeologický ústav. To ovšem s sebou zpočátku neslo kompetenční spory se Státním památkovým úřadem pro Čechy, v němž v roli experta pro ochranu prehistorických památek působil Emanuel Šimek. Ty byly odstraněny Šimkovým přesunem (včetně jeho úřední agendy) do Státního archeologického ústavu v roce 1925. Dodejme, že s Národním muzeem naopak panovaly ve dvacátých letech 20. století korektní a přátelské vztahy.

Spojení úředních pozic ve třech významných oborových institucích však bylo zároveň předebranou Červinkova pádu. Ten začal v roce 1930 v souvislosti se spory o volbu vhodných lokalit pro výzkumy a návratem k původní (a v průběhu dvacátých let 20. století souhrou okolností zčásti opuštěné) Niederlově představě badatelské instituce, provázeném navíc ekonomickou krizí a s tím spojeným tlakem na efektivitu. Ve dvacátých letech 20. století bylo pravidlem, že každý ze státních konzervátorů vždy na počátku roku sestavoval plán terénních výzkumů, který následně ředitel Státního archeologického ústavu schválil. Šlo víceméně o formalitu, třebaže pečlivě dodržovanou. Avšak v roce 1930 nastala výrazná změna. V Praze totiž v reakci na záměry předložené Červinkou požadovali, aby v souladu s koncepcí instituce šlo o výzkumy badatelské, nikoliv záchranné. A odmítli Červinkovi přidělit rozpočtové prostředky na terénní aktivity, jež plánoval. Červinka se ovšem nevzdal a obrátil se o finanční podporu na Moravskoslezský zemský výbor. Tento krok provedený za zády vedení Státního archeologického ústavu se setkal v Praze s nevolí. Sám ředitel Buchtela se v listopadu 1930 vypravil za Červinkou do Brna a rozhovor, který proběhl, nepochybně nebyl příjemný. Červinka pod nátlakem souhlasil, že podá žádost o odchod do penze, jejíž koncept mu byl předložen. Jenže po Buchtelově odjezdu si vše rozmyslel a splnění svého příslibu podmiňoval požadavky. Příměří, k němuž se tehdy nakonec dospělo, bylo však jen dočasné. V roce 1931 se situace s plánem výzkumů opakovala, navíc ředitel Buchtela i ministerstvo přitvrdili a Červinku nyní kritizovali také za úřední nedostatky – Červinka totiž mimo jiné dlužil vypracování nálezových zpráv z předchozích výzkumů, navíc údajně neinformoval dostatečně

své nadřízené v Praze o hlášeních přicházejících do Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko. A tak v květnu 1931 ředitel Buchtela Červinkovi sdělil, že pro výkopy na Moravě a ve Slezsku nebudou uvolněny žádné finanční prostředky. V následných sporech Červinka mimo jiné poněkud furiantsky (a vzhledem ke konstelaci sil samozřejmě neúspěšně) navrhl rozdělení Státního archeologického ústavu na dvě instituce, z nichž jedna měla působit pouze na Moravě. Ministerstvo se ho poté ve spolupráci s ředitelem Buchtelou pokusilo odstranit z Moravského zemského muzea a Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko, avšak neúspěšně, neboť vedení obou institucí se tehdy za Červinku postavilo. Na přetřes však přišlo také oficiální úřední místo, v němž měl Červinka pracovat. Často totiž úřadoval ze svého bydliště v Kojetíně a do Brna pouze dojížděl, třebaže k tomu měl neformální svolení. Navíc ředitel Buchtela Červinkovi naznačoval, že jej může kdykoliv přeložit do Prahy, neboť teritorium, na němž měl působit, nebylo ve jmenovacím dekretu z roku 1920 vůbec vymezeno; ve službách Státního archeologického ústavu totiž Červinka *de iure* vskutku působil obecně jako státní konzervátor (podrobně *Hlava 2020a*, 159–170). Červinka se nakonec v roce 1934 do Brna přestěhoval a zůstal v něm až do konce svého života.

Od roku 1931 tudíž Červinka ve službách Státního archeologického ústavu žádné výzkumy neprováděl a jeho činnost v terénu byla výrazně omezena. Záchranné aktivity převzalo Moravské zemské muzeum, v němž ovšem Červinkovi nebyla pro rok 1934 prodloužena pracovní smlouva, a tak z něj po deseti letech musel odejít. Muzejní prehistorické oddělení převzal od počátku roku 1934 Josef Skutil. Červinka se poté věnoval především evidenci nálezů ze svých výzkumů a zpracování nálezových zpráv, pracoval ovšem nadále v muzejních prostorách, neboť v nich měl Státní archeologický ústav kancelář. Nakonec podal dne 16. dubna 1936 žádost o penzionování. Ministerstvo školství a národní osvěty jí po více než roční liciaci o výši penze vyhovělo a výnosem ze dne 11. června 1937 jeho pracovní poměr ve státních službách k 30. červnu 1937 ukončilo.⁴¹ Červinkovi bylo tehdy 68 let.

Červinkovo penzionování však neznamenalo konec jeho působení v archeologii. Po dohodě s ředitelem Buchtelou totiž ve službách Státního archeologického ústavu od července 1937 kontinuálně pokračoval ve zpracování svých výzkumů,

41 Kopie dopisu ministerstva školství a národní osvěty I. L. Červinkovi (na vědomí Státnímu archeologickému ústavu), 11. června 1937; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

a to stále v kanceláři v prostorách muzea. Platné předpisy pro zaměstnávání státních penzistů však vyžadovaly schválení z vyšších míst. Ředitel Buchtela v žádosti ministerstvu školství a národní osvěty v létě 1937 mimo jiné konstatoval: „*Posud zpracovaný materiál lze přibližně odhadnouti na jednu třetinu. Personál ústavu je do té míry přetížen vlastními pracemi, že nelze pomýšleti v dohledné době na jeho dočasné exponování v Brně, aby mohla býti inventarisace ukončena.*“ Mělo jít o dohodu platnou na jeden rok, přičemž Červinkovi byla nabídnuta odměna 6000 korun, splatná v měsíčních lhůtách po 500 korunách; podmínkou bylo, aby Červinka na inventarizaci pracoval pět hodin denně.⁴² Ministerstvo školství a národní osvěty s návrhem v září 1937 souhlasilo⁴³ a po kladném stanovisku ministerstva financí jej v říjnu 1937 schválila československá vláda.⁴⁴ Do konce června 1938 však Červinka svoji práci nedokončil, nadále v ní ale zřejmě pokračoval i poté, ovšem již bez nároku na honorář.⁴⁵

Zlom přišel zřejmě teprve se změnou v čele Státního archeologického ústavu na přelomu února a března 1939, kdy Karla Buchtelu vystřídal Jaroslav Böhm. Ten byl sice jedním z přímých aktérů dění v předchozích letech, z jeho pohledu šlo ovšem o spory principiálního charakteru související s charakterem a posláním instituce, nikoliv o spory osobní povahy. Byl si nepochybně velmi dobře vědom Červinkových znalostí a jako ředitel instituce se jich nehodlal vzdát. Někdy na přelomu let 1939 a 1940 došlo mezi ním a Červinkou k dohodě o další spolupráci, za niž Böhm přislíbil finanční odměnu. Mělo jít o doplnění nových položek do archivu moravských nálezů a nálezů, získaného Státním archeologickým ústavem od Červinky za 30 000 korun na jaře 1937, krátce před Červinkovým odchodem do penze. O jeho zakoupení se jednalo od přelomu let 1935 a 1936. Karel Buchtela tehdy kvalitu nabídnutého archivu zhodnotil mimo jiné těmito větami: „*Archiv*

42 Dopis K. Buchtely ministerstvu školství a národní osvěty, 12. července 1937; NA, fond Ministerstvo školství a kultury – osobní, karton 22, složka I. L. Červinka, spis čj. 102013/1937.

43 Koncepty dopisů ministerstva školství a národní osvěty předsednictvu ministerské rady, ministerstvu financí a Státnímu archeologickému ústavu, 16. září 1937; NA, fond Ministerstvo školství a kultury – osobní, karton 22, složka I. L. Červinka, spis čj. 102013/1937.

44 Dopis ministerstva školství a národní osvěty Státnímu archeologickému ústavu, 8. listopadu 1937; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

45 Korespondence k Červinkově inventarizaci nálezů z výzkumů Státního archeologického ústavu z let 1937–1938 je uložena v MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

je založen podle obcí a každá obec má svůj samostatný fascikl; dohromady je fasciklů přes 1.100. [...] Kde jest více nalezišť v jedné obci, jest připojena též mapka. Hlavní předměty a nálezy jsou fotografovány nebo vytištěny; při nálezech nepublikovaných jsou předměty kreslené. Pokud existují publikace /vědecká pojednání, novinářské zprávy/, jsou tyto v otiscích a separátech připojeny, což má dnes již zvláštní, často nenahraditelnou cenu. [...] Při tomto přímo monumentálním operatu jde vskutku o životní dílo Dr. Červinky, dnešního nejlepšího znalce moravské prehistorie. Cena díla se zvyšuje tím, že obsahuje také i ústní sdělení zemřelých již moravských badatelů.“⁴⁶ Dochované záznamy ukazují, že Červinka dohodnutou práci vykonával od první poloviny roku 1940 do října 1942.⁴⁷ Poté, v prosinci 1942, se Böhm a Červinka dohodli na vypracování rukopisů *Pusté vsi na Moravě a Zapomenuté hrady, hrádky a tvrze moravské*. První rukopis Červinka dodal v březnu 1943, druhý patrně později.⁴⁸

Práce pro Státní archeologický ústav od roku 1940 Červinka vykonával ze svého brněnského domova, nikoliv v prostorách Moravského zemského muzea. Státní archeologický ústav zde měl zprvu i v nových poměrech po 15. březnu 1939 stále kancelář. Dne 19. září 1940 však Červinka za přítomnosti Jaroslava Böhma a nového (komisařského) ředitele muzea Josefa Freisinga prohlásil, že „na tuto místnost nereflektuje ani při dodatečných pracích pro doplnění archivu.“ Červinka se evidentně chtěl vyhnout jakýmkoliv kontaktům s Freisingem.⁴⁹

46 Dopis K. Buchtely ministerstvu školství a národní osvěty, 2. června 1936; NA, fond Ministerstvo školství a kultury – osobní, karton 22, složka I. L. Červinka, spis čj. 76144/1936. Korespondenci k prodeji archivu viz tamtéž, spis čj. 55635/1937 + MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

47 Korespondence k doplňování archivu moravských nalezišť a nálezů z let 1940–1942 je uložena v MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

48 Korespondence k oběma Červinkovým rukopisům je uložena v MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky. Oba rukopisy jsou dnes uloženy v knihovně Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.

49 Kopie dopisu J. Freisinga ředitelství Archeologického ústavu, 20. září 1940 + dopis J. Böhma Moravskému zemskému muzeu, 23. září 1940; Archiv Moravského zemského muzea (Archiv MZM), karton 88, spis čj. 269/1940 (k vybavení Červinkovy kanceláře, které bylo majetkem Archeologického ústavu, patřily „psací černý stůl, pracovní stůl, kancelářská skříň a 3 židle“; Böhm nyní vše zapůjčil muzeu).

V listopadu 1941 nahradil Josefa Freisinga v čele muzea Karl Hucke a Červinka chtěl nové konstelace využít ve svůj prospěch. Nejprve nabídl ke koupi svoji knihovnu a záhy došlo k dohodě – v prosinci 1941 ji Moravské zemské muzeum za 15 000 korun získalo. Došlo dokonce k osobnímu setkání a Červinka při něm navrhl, že pro muzeum vypracuje soupis pravěkých nálezů z Moravy; pro rok 1942 žádal odměnu 120 marek (tj. 1200 korun) za měsíc. Hucke zprvu zřejmě vůbec netušil, že Červinka obdobný soupis před několika lety poskytl Státnímu archeologickému ústavu a navíc jej pro něj právě doplňuje. Záhy se ovšem ve svém novém působišti zorientoval a přišel s odlišnou představou. Jako podmínku dohody žádal Červinku o vypracování nálezových zpráv z jeho výzkumů prováděných pro Státní archeologický ústav. Materiál z nich byl totiž deponován v muzeu, ovšem příslušné nálezové zprávy v muzejním archivu chyběly. To ovšem Červinka rázně odmítl, načež Hucke konstatoval, že „*Ihr Gesuch um eine bezahlte Tätigkeit an der vorgeschichtlichen Abteilung verweigern muss, wenn Sie den Standpunkt Ihres letzten Schreibens aufrecht erhalten.*“ Nebránil však Červinkovi využívat prehistorickou sbírku muzea pro jeho badatelské záměry a potřeby.⁵⁰

Huckeho rezervovaný postoj k Červinkovi se později zřejmě promítl do jednání o zakoupení rukopisu *Moravských starožitností*, Červinkova životního díla. Po svém penzionování se o něm často zmiňoval v korespondenci svým přátelům. Například Jindřichu Matiegkovi sděloval v roce 1939: „*Blahopřeji Vám upřímně, že se Vám poštěstilo dokončiti Své dílo, které bude míti trvalou cenu, a také se dočkati jeho tisku! Závidím Vám jenom to, protože já sám tisku svého díla o pravěku Moravy se nikdy nedočkám. Pracuji na něm 30 let. Dokončil a přepracoval jsem je v posledních 3 létech celé znovu a pěkně je z „dlouhé chvíle“ aspoň opisuji. Má 10 knih (podle kultur) na 1.500 stran a přes 700 tabulek a map! Na štěstí jsem si v lepších dobách koupil dosti papíru, nyní bych naň už neměl!*“⁵¹ Někdy na podzim 1943 se obrátil na Jaroslava Böhma a žádal jej o zveřejnění. To sice Böhm odmítl, avšak rozhodl se rukopis zakoupit pro potřeby

50 Korespondence mezi Huckem a Červinkou z přelomu let 1941 a 1942 je uložena v Archivu MZM, fond Moravské zemské muzeum, karton 118, spis čj. 280/1941 (citovaná pasáž pochází z kopie dopisu K. Huckeho I. L. Červinkovi, 14. ledna 1942). Není jasné, zda Červinkovi byla za knihovnu vyplacena celá suma. Později v jednom z dopisů uvedl, že muzeum mu dluží „deset tisíc za knihy.“ Viz dopis I. L. Červinky R. Bartochovi, nedatováno/podzim 1951 (datování vyplývá z kontextu událostí); archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, karton 3.

51 Dopis I. L. Červinky J. Matiegkovi, 1. června 1939; Archiv NM, fond Jindřich Matiegka, karton 7, inv. č. 130.

DOC. DR. JAROSLAV BÖHM
Státní archeologický ústav
Praha III/47

Praha, 5. března 1949.

Milý pane rado,

opravdu se zahanbením se přiznávám k tomu, že nám úplně ušlo významné životní jubileum, jehož jste se dožil 1. února t.r. Přijměte jako omluvu této okolnosti to, že už čtyři měsíce zápasím s úpornou chorobou, která mě nakonec přivedla do sanatoria, z něhož Vám tento dopis píši. Vzpomínám při této příležitosti Vás jako člena bohatýrské skupiny nadšených amatérů, kteří budovali českou prehistorii na rozhraní tohoto a minulého století. Dělalí jste ji dobrovolně a z lásky, bez úředních povinností a mimo ně a tento Váš poměr k prehistorii měl by být příkladem pro ty, kteří staví na základech, jež jste Vy kdysi položili. Mění rozhodující při tom to, že se různě díváme na různé otázky, ale to, že my s komfortem a moderní výzbrojí pracujeme na těžké práci, na které Vy jste začínali s prostředky více než primitivními. To nás spojuje dohromady i při různosti generační a názorové a vede nás k tomu, abychom spravedlivě uznávali Vaše zásluhy.

Já pak, jako ředitel Státního archeologického ústavu musím při této příležitosti vzpomenouti ještě Vaší osobní úlohu, kterou jste měl při budování našeho ústavu a jeho posice na Moravě. Víím, že vzpomínáte-li na tato léta, jistě nemůžete nevzpomenout také určitých trpkých zkušeností, ale doufám na druhé straně, že pokud to bylo v mých silách, snažil jsem se jízvy těchto vzpomínek šetrně ošetřiti.

Milý pane rado, díváte-li se dnes zpět na to, co jste pro moravskou a českou prehistorii vůbec znamenal, můžete býti spokojen vzhledem k okolnostem, za nichž jste tuto práci konal. Můžete býti také ubezpečen, že Váš pozitivní podíl na budování naší prehistorie je poctivě uznáván a že na-

stupující generaci učíme úctě k práci generací předcházejících, která je nedílnou součástí našeho vlastního úsilí, při čemž každá doba dává rázu této práci různý charakter, který pak leckdy bývá zveličován zbytečně do generačních problémů. Myslím, že o tuto zkušenost jsem dnes již bohatší a že velkou měrou přispěla k tomu i ta okolnost, že řada vrstevníků Vaší generace žije ještě současně i s naší nastupující generací, která Vás všechny nezná již osobně, ale která za Vaším jménem vidí Vaši životní práci.

Milý a vážený pane rado, snad to jsou ty čtyři stěny nemocničního pokoje, které z gratulace k Vaším osmdesátinám udělaly skoro úvahu. Buďte ale ujistěn, že v ní je opravdu upřímná úcta k Vaší osobě a k Vaší práci a vřelá přání, aby Vám bylo dopřáno ještě další zdraví a mnohá léta. Přejí Vám to osobně sám i jménem ústavu, jehož jste byl spolutvůrcem.

S výrazem dokonale úcty
Vám oddaný

J. L. Červinka

Obr. 5: Jaroslav Böhm byl přímým aktérem sporů mezi pražskou centrálou Státního archeologického ústavu a Innocencem Ladislavem Červinkou v letech 1930–1932. Avšak později jako ředitel instituce byl vůči Červinkovi velmi taktní. Dopis k Červinkovým osmdesátinám a formulace, jež jsou v něm použity, jsou pozoruhodným svědectvím o Böhmově velkorysosti, respektu a nadhledu (archiv Archeologického ústavu Moravského zemského muzea, pozůstalost I. L. Červinky).

Archeologického ústavu. Jiného názoru byl ovšem Karl Hucke, který zakoupení odmítl, a to opakovaně.⁵² Böhmovi se však nakonec podařilo Červinkův rukopis získat. Ministerstvo školství na něj uvolnilo 75 000 korun, které byly Červinkovi v září 1944 vyplaceny v hotovosti (blíže *Hlava 2021a*). Červinka honorář uložil do banky, a když byly v roce 1945 bankovní účty přeměněny ve vázané vklady, ke svým penězům se nemohl dostat. Později, na počátku padesátých let 20. století, v jednom z dopisů rezignovaně konstatoval: „*A co mně SAÚ vyplatil za rukopis 10svazkového díla s 1000 tabulek o moravské prehistorii, zabavili mně jako vázaný vklad a nepovolili ani na léčení, tak že už 8 let nemohu na nohy.*“⁵³

Poválečná léta i z tohoto důvodu znamenala pro Červinku nouzi, navíc jej začaly výrazně sužovat zdravotní problémy, s nimiž zápasil zhruba od přelomu třicátých a čtyřicátých let 20. století. Tehdy mu opět vyšel několikrát vstříc Jaroslav Böhm (obr. 5). Červinka opakovaně nabízel Státnímu archeologickému ústavu rukopisy dalších děl a Böhm se zasadil, aby mu za ně byly vypláceny honoráře. V některých případech postupoval velmi taktně, neboť si byl vědom, že Červinkovy odborné názory, jež do nich byly vtěleny, jsou již antikvované. Nejceněnější byl bezesporu rukopis *Prostějovsko v pravěku*, který původně vznikl z podnětu prostějovského muzea v roce 1941. Červinka jej Böhmovi zaslal v říjnu 1951 a Böhm neváhal vyplatit mu v lednu 1952 odměnu 10 000 korun. Červinka reagoval na oznámení o honoráři vpravdě srdečně: „*Děkuji Vám opravdu za peníze, strach všech persistentů z hladu a ze zimy bez uhlí by u nás byl tím odsunut zase na pár nejohroženějších měsíců. Musím ležeti i psátí zatím v posteli, nebude-li zase lépe.*“⁵⁴ Böhm ovšem nebyl

52 Viz kopie dopisu K. Huckeho J. Böhmovi, 21. prosince 1943; Archiv MZM, fond Moravské zemské muzeum, karton 174, spis čj. 104/1943 („Auf Ihre Bitte hin habe ich mir die Frage eines Ankaufes der Handschrift Dr. Červinkas noch einmal überlegt und bin zu der Ueberzeugung gekommen, dass der Wert der Aufzeichnungen für die Aussenstelle nicht so gross ist, dass man den Ankauf vertreten könnte.“). Hucke se k rukopisu vyjadřoval jako vedoucí brněnské odbočky Archeologického ústavu, konstituované v létě 1942.

53 Dopis I. L. Červinky R. Bartochovi, nedatováno/podzim 1951 (datování vyplývá z kontextu událostí); archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, karton 3.

54 Dopis I. L. Červinky J. Böhmovi, 16. ledna 1952; MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky (zde je uložena také další korespondence k prodeji rukopisu). Viz též originál dopisu J. Böhma I. L. Červinkovi, 11. ledna 1952; archiv Archeologického ústavu Moravského zemského muzea (AÚ MZM), pozůstalost I. L. Červinky.

jediný – některé Červinkovy rukopisy získala v poválečných letech numismatická oddělení Národního muzea a Moravského zemského muzea (Fišer – Podborský 2004, 175), numismatické oddělení Národního muzea v roce 1951 získalo také část Červinkovy numismatické sbírky⁵⁵ a prehistorické oddělení Národního muzea zakoupilo tehdy jeho poslední archeologickou sbírku, kterou si pro svoji potěchu vytvářel na sklonku života (Sklénář 2003, 21).⁵⁶ Největší moravský prehistorik první poloviny 20. století zemřel 3. října 1952.

3. Archeologie

Počátky Červinkova zájmu o archeologii jsou (prozatím?) zahaleny nejistotou. Sám Červinka je později retrospektivně několikrát datoval do let 1888–1890. Například na konci září 1900 sděloval Alexandru Helfertovi, prezidentovi vídeňské c. k. Centrální komise pro výzkum a zachování uměleckých a historických památek, instituce věnující se od poloviny 19. století památkové péči: „Dovoluji si předložit Vaší Excellenci svých několik publikací z oboru numismatiky a praehistorické archaeologie, o jejíž povznesení celých deset let už na Moravě pracuji.“⁵⁷ Ve stejném roce v úvodu k spisku o své archeologické sbírce konstatoval, že vznikla „během deseti let“ (Červinka 1900, 3). A třeba v prosinci 1903 psal Františku Kameníčkoví, jednomu z funkcionářů Moravské musejní společnosti, jež spravovala Moravské zemské muzeum: „Toužím odedávna moci věnovati se úplně bádání archaeologickému. Pracuji v tom skoro patnáct let a sestavil jsem za tu dobu kolekci, kterou by se mohlo chlubit každé větší museum.“⁵⁸

Červinkovým citovaným slovům z přelomu 19. a 20. století odpovídají svědectví dobových pramenů. Bylo přirozené, že regionem, v němž se u něj probudil

55 Korespondence z posledních let života (včetně korespondence s Emanuelou Nohejlovou-Prátovou z numismatického oddělení Národního muzea) je z podstatné části uložena v Červinkově pozůstalosti v archivu AÚ MZM.

56 Přírůstková kniha z let 1930–1959, str. 91 (přír. č. 4/1951); archiv Oddělení pravěku a antického starověku Národního muzea.

57 Dopis I. L. Červinky A. Helfertovi, 30. září 1900; MZA, fond G 44 Helfertovi, karton 23, inv. č. 623.

58 Dopis I. L. Červinky F. Kameníčkoví, 8. prosince 1903; MZA, fond G 47 František Kameníček, karton 1. Viz též Fišer 2002, 189; Fišer – Podborský 2004, 135.

zájem o archeologii, byla střední Morava, neboť odtud pocházel a také zde tehdy žil. První konkrétní doklad pochází z 16. května 1888. V tento den psal Klimentu Čermákovi do Čáslavi v reakci na předchozí (nedochovaný) obdržení dopis, v němž jej Čermák žádal o získání nálezů (kostí pleistocenní zvěře?!) z paleolitického naleziště v Předmostí u Přerova a určení zkamenělin, které Červinkovi předal. Z kontextu sdělení („*Zkameněliny, jak jsem slíbil, zašlu po svátcích svatodušních určené.*“; Červinka však měl určení zkamenělin jen obstarat, neprováděl je sám) navíc vyplývá, že Čermákovu dopisu předcházelo buď osobní setkání, nebo (nedochovaný) dopis od Červinky. Červinkův dopis z května 1888 se ovšem netýkal pouze archeologie, ale také numismatiky, o níž již tehdy jevil zájem – a navíc disponoval sbírkou mincí.⁵⁹ Obecnější souvislosti Červinkova dopisu Čermákovi jsou ovšem (prozatím?) nejasné.⁶⁰

V roce 1888 se Červinka stal členem Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, prvního českého muzejního spolku na Moravě, který se od svého vzniku v roce 1883 až do závěru 19. století cíleně zaměřoval na archeologii

59 Dopis I. L. Červinky K. Čermákovi, 16. května 1888; Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Kliment Čermák, karton 1, Korespondence přijatá – I. L. Červinka. Počátky Červinkova zájmu o numismatiku lze zřejmě sledovat do středoškolských let, jistou roli v něm údajně sehrál Hynek Krch, jeden z jeho učitelů (Fišer – Podborský 2004, 29). V přerovské škole, kterou Červinka navštěvoval, existovala numismatická sbírka a ve školním roce 1882/1883 je mezi dárci uveden studující Jan Červinka („*rozmnožena dary [...] stud. Jana Červinky*“; Škoda 1883, 49), snad Innocenc Červinka (?!), neboť jiný žák stejného příjmení zde tehdy nestudoval (viz Škoda 1883, 56–62). V ostatních školních letech jsou mezi dárci pro numismatickou sbírku zmiňováni jen obecně žáci školy.

60 Jen jako zajímavost zaznamenejme, že Červinka měl již tehdy za sebou svoji literární prvotinu – o dva roky dříve totiž vyšly *Dějiny literatury Srbů lužických* (Červinka 1886), bezcenná kompilace, jež se záhy dočkala negativní recenze v časopise *Athenaeum*, vydávaném Tomášem Garrigue Masarykem (Rozkošný 2005; k celému spisu souhrnně Hodecová 2015). V kontextu Červinkových názorů na pravěký vývoj Moravy z přelomu 19. a 20. století, v nichž zdůrazňoval kontinuitu slavnosti osídlení Moravy od doby bronzové, je pozoruhodná právě námětem, který čerpá ze slovanského světa. Současnou slavistikou je oceňována jako první česky psaná literární historie Lužických Srbů, byť zatížená řadou omylů způsobených nedostatečnými autorovými znalostmi zpracovaného tématu (ostatně Červinkovi bylo tehdy pouhých sedmáct let) a výrazně nekritickou závislostí na jediném informačním zdroji (Hodecová 2015, 49).

(*Anonymus* 1888). Zůstal s ním v kontaktu do konce svého života, třebaže vzájemný vztah během více než šedesáti let procházel proměnami. Zprvu šlo ovšem o spolupráci na poli numismatiky, nikoliv v archeologii. V závěru roku 1890 Červinka se svolením předsedy spolku prohlédl spolkovou numismatickou sbírku⁶¹ a její stručný popis, který vypracoval, byl vzápětí zveřejněn (*Červinka* 1890). Další dva Červinkovy články, jež byly v následujícím roce otištěny ve spolkovém časopise, se týkaly rovněž numismatiky (*Červinka* 1891a; *týž* 1891b) a numismatické příspěvky vycházely na jeho stránkách (ovšem nejen zde) také v dalších letech. V roce 1902 dokonce prodal olomouckému spolku za 4600 korun svoji numismatickou sbírku.⁶² Ostatně numismatika Červinku provázela celý život a později, když byl zaměstnán ve státních (resp. zemských) institucích, se pro něj opakovaně stala zdrojem problémů. Nešlo jen o spory s Gustavem Skalským z numismatického oddělení Národního muzea ohledně principů ukládání nálezů a způsobu jejich publikování (*Fišer – Podborský* 2004, 35–36). Červinka byl totiž aktivní na numismatickém trhu (pohyboval se tím na hraně střetu zájmů) a v letech 1932–1933 přišly na přetřes jeho dluhy u několika zahraničních numismatických obchodních společností, o nichž bylo informováno vedení Státního archeologického ústavu.⁶³

Třebaže právě na stránkách olomouckého spolkového časopisu se v roce 1892 objevil první Červinkův článek s archeologickou tematikou (*Červinka* 1892), pro jeho příklon k archeologii bylo zřejmě důležitější přátelství s Eduardem

61 Protokol VI. výborové schůze odbývané v místnosti spolkové dne 21. ledna 1891 o 7. hodině večerní; archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, kniha 22, str. 118–119 (Ignát Wurm „referuje o prozkoumání sbírky mincí a případné zjištění jednotlivých mincí p. Červinkou, lesníkem z Fryštáku, dle jehož úsudku sbírka spolková má cenu asi 1200 zl. r. č. Prozkoumání sbírky jmenovaným znalcem stalo se v době prázdnin s výslovným dovolením p. předsedy. Vzato na vědomost a usnešeno, aby p. Červinkovi jménem výboru za tu práci vzdány byly písemné díky.“). Již 11. října 1890 se Červinka podepsal do muzejní návštěvní knihy – viz tamtéž, kniha 10, str. 11. Numismatiky se týkal také dopis I. L. Červinky I. Wurmovi, 6. listopadu 1890; tamtéž, fond Ignát Wurm, karton 1, Korespondence (viz též *Fišer – Podborský* 2004, 160).

62 Viz například koncept dopisu I. Wurma Zemskému výboru Markrabství moravského, 9. února 1903; archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, karton 2, rok 1893.

63 Viz příslušnou korespondenci v MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 2, inv. č. 27, osobní spis I. L. Červinky.

Peckem, od přelomu osmdesátých a devadesátých let 19. století působícím na Holešovsku (od roku 1888 byl učitelem přímo v Holešově). Ten sice s olomouckým spolkem spolupracoval a byl také jeho členem (a v letech 1890 a 1899 mu prodal své dvě postupně budované archeologické sbírky; srov. Kolbinger 2021, 145, 183–184), avšak terénní akce podnikal samostatně. Právě Eduard Peck retrospektivně k roku 1890 při popisu terénních aktivit v Žopech poblíž Holešova označil Červinku za svého tehdejšího společníka (Peck 1895, 67: „*můj společník p.* In. L. Červinka“; Kolbinger 2021, 147, 185) a zdůrazníme, že jde o druhý přímý doklad Červinkova aktivního zájmu o archeologii. Příležitostně spolu koopeovali také v následujících letech (Kolbinger 2021, 185–186). Na přelomu let 1894 a 1895 měl Červinka u Pecka dokonce přechodně uloženu svoji archeologickou sbírku.⁶⁴ O počátcích a pozadí jejich vztahu však můžeme (prozatím?) pouze spekulovat.

Červinka měl již tehdy značné ambice. Když v brněnském Musejním spolku vznikl v letech 1889–1892 plán vydávat *Vlastivědu moravskou*, syntetické shrnutí poznatků o dějinách, kultuře a topografii země, v programovém rozvrhu z počátku roku 1893 byl tento ediční podnik rozdělen do dvou celků. První všeobecná část měla mít deset tematických svazků a jeden z nich měl být věnován archeologii. Mezi spolupracovníky, kteří „*ochotně na jisto určitou věc napíší*“, byl tehdy uveden (kromě Jaroslava Palliardiho či Jana Kniese) také „J. Červinka, *adjunkt ve Všetulech*“ (Slavík 1893, 20).

V té době Červinka rozhodně ještě nebyl v moravském archeologickém světě obecně známou osobností, ostatně připomeňme, že v letech 1891–1894 absolvoval tříletou vojenskou prezenční službu. Když na podzim 1894 Moritz Trapp, kustod sbírek brněnského Františkova musea (dnešního Moravského zemského muzea) a konzervátor I. (prehistorické) sekce vídeňské c. k. Centrální komise pro výzkum a zachování uměleckých a historických památek, obdržel zprávu o nálezu depotu bronzových předmětů v Syrovíně, Červinku, u něhož artefakty skončily, evidentně neznal. V dopise vídeňskému ústředí c. k. Centrální komise totiž tehdy mimo jiné konstatoval: „*Auf mein Ersuchen um gefällige Uiberlassung des Fundes für die Sammlungen des Franzens-Museums, erhielt ich von H. Gartner die Nachricht, daß er*

64 Dopisy E. Pecka R. Janovskému, 18. listopadu 1894 a 17. března 1895; Státní okresní archiv Kroměříž (SOKA Kroměříž), fond Rudolf Janovský, karton 2, inv. č. 21A. Viz též Fišer 1995, 63 (s nesprávným datováním prvního z dopisů k 18. únoru 1894).

*selben im Juli d. J. für einige historische Bücher an den Forstadjunkten in Ung. Hradisch H. Ladislaus Červinka vertauscht habe, der Münzen und diverse Antiquitäten sammelt.*⁶⁵

Při pohledu nazpět se zdá, že pro Červinku znamenala důležitý přelom léta 1895–1897. První výrazný mezník představovala zřejmě Národopisná výstava československá, mamutí výstavní podnik uskutečněný v roce 1895 na Výstavišti v Holešovicích u Prahy. Na návrh Lubora Niederla, jednoho z hlavních organizátorů celé výstavy, se stal Červinka v únoru 1895 tzv. přespolním (tj. fakticky externím, a tudíž spíše jen formálním) členem výboru jejího archeologického odboru, stejně jako řada dalších moravských (ale i českých) prehistoriků (*Niederle 1895b*, 381).⁶⁶ Do archeologické části výstavy poskytl předměty ze své sbírky – především (nebo pouze?) depoty bronzových artefaktů (*Niederle 1895a*, 554). Bylo to zřejmě vůbec poprvé, kdy některé artefakty z Červinkovy archeologické sbírky byly veřejně vystaveny. Svědectvím o Červinkově tehdejší zájmu o pravěk celé Moravy je bezesporu mapa archeologických nalezišť, kterou mohli zhlédnout návštěvníci výstavy (*Niederle 1895a*, 419; *týž 1895c*, 557 s kritikou neúplného obsahu mapy).⁶⁷ A dodejme, že za svůj podíl na výstavě Červinka obdržel diplom a medaili (*Klusáček et al. eds. 1895*, XXXVI).⁶⁸

65 Dopis M. Trappa c. k. Centrální komisi, 7. prosince 1894; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 48, složka Milohošť, spis čj. 1875/1894. Depot byl ovšem objeven již v roce 1891, rok poté jej získal učitel Jan Gartner z Bzence a teprve od něj se dostal k Červinkovi (*Červinka 1895*, 1).

66 Niederle znal zřejmě Červinku již z předchozích let. V časopise *Český lid*, který (mimo jiné) redigoval právě Niederle, vyšel totiž v roce 1893 druhý Červinkův článek s archeologickým námětem (*Červinka 1893*).

67 Červinkova mapa je dnes uložena v archivu OAS MMP, fond Archeologie do roku 1945, sv. 7 (viz *Hlava 2014*, 283).

68 V následujících desetiletích se Červinka podílel na řadě různých výstav autorsky i organizačně. Jen namátkou: z jeho podnětu v roce 1899 Klub přírodovědecký v Prostějově uspořádal *přírodnickou výstavku*, jejíž součástí byla „*velkolepá expozice neolitická p. inženýra Lad. Červinky*“ (*Spitzner 1900*, 69, 73–74; citace viz str. 73), a v roce 1908 především Červinka zorganizoval archeologickou výstavu v Kroměříži v rámci velkolepé Jubilejní všeobecné výstavy v tamější Květné zahradě (*Červinka 1908b*; *Procházka 1909*, 1–4). Snad ani není třeba připomínat, že prehistorická expozice v Moravském zemském muzeu, vytvořená v roce 1924, byla také především Červinkovým dílem.

Nešlo však pouze o účast na výstavě. Až do roku 1895 byly Červinkovy archeologické články jen typickými pozitivistickými a ryze popisnými krátkými texty. Poté ale nastala radikální změna. V následujících dvou letech Červinkovi vyšly první dva samostatné spisy s archeologickými náměty. Zatímco *Pravěká hradiska na Moravě* byla minimálně zčásti pečlivou (byť v dobovém kontextu cennou) kompilací již zveřejněných údajů (Červinka 1896), ve spise *Dějiny Moravy a praehistorická archaeologie* poprvé předložil ucelenou koncepci pravěkého vývoje Moravy (Červinka 1897, zvl. 18–58). Svým způsobem šlo o předeheru k mnohem významnějšímu dílu – *Morava za pravěku*, syntéza moravského pravěku s pečlivým soupisem nalezišť a nástinem vývoje vycházejícím z koncepce zveřejněné v roce 1897, spatřila světlo světa pět let poté (Červinka 1902a). Vznikala ovšem poměrně dlouho. Červinka na ní pracoval minimálně od ledna 1895⁶⁹ a v rámci *Vlastivědy moravské*, s níž je dnes neodmyslitelně spojena, byla nakonec vydána spíše souhrou okolností (srov. Fišer – Podborský 2004, 11–12, 132, 133–134).⁷⁰

V kontextu postupně narůstajících Červinkových aktivit z přelomu 19. a 20. století stojí rozhodně za pozornost jeho vztah k významným či etablovaným spolkům a institucím, do jejichž působnosti spadala tehdy mimo jiné moravská archeologie. Červinka šel totiž vlastní cestou. Spolupráci s nimi se nebránil, měla však výrazně utilitární charakter. S Vlasteneckým spolkem muzejním v Olomouci udržoval až do poloviny třicátých let 20. století vřelý vztahy (a připomeňme, že jeho členem byl od roku 1888). V roce 1905 dokonce nabídl, že se bude jako redaktor podílet na vydávání spolkového časopisu⁷¹, a v roce 1923 byl jmenován jedním z prvních čestných členů spolku. Později, v roce 1936, však došlo ke konfliktu. Ve spolkovém časopise byl tehdy zveřejněn Červinkův

69 Protokol 1. výborové schůze, konané dne 17. ledna 1895 v místnostech besedních; archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, kniha 1 („Pan Červinka, lesní adjunkt v Přerově, chce vydati dílo, pravěké nálezy a naleziště na Moravě a prosí, aby mu spolkem zapůjčeny byly některé štočky obrázkové.“).

70 Peripetie související s vydáním *Moravy za pravěku* jsou zachyceny v zápisech ze schůzí výboru brněnského Muzejního spolku z let 1900–1902 – viz MZA, fond G 622 Muzejní a vlastivědná společnost Brno, kniha 1.

71 Dopis I. L. Červinky I. Wurmovi, 19. listopadu 1905; archiv VMO, fond Ignát Wurm, karton 1, Korespondence. Viz též Fišer – Podborský 2004, 160–161 (s nesprávným datováním dopisu k 19. únoru 1905).

článek o brakteátových depotech z Moravy, který obsahoval invektivy vůči Gustavu Skalskému z numismatického oddělení Národního muzea (Červinka 1936); redakce časopisu následně zveřejnila dovětek, v němž uvedla, že článek byl otištěn nedopatřením, a konstatovala, že nesouhlasí s jeho formou ani obsahem (Nešpor – Otruba – Vybíral 1936). Červinka reagoval dopisem, v němž mimo jiné rezolutně sděloval: „*Jinak činím z Vašeho prohlášení důsledky a oznamuji, že z muzejního spolku vystupuji, a skládám též čestné členství, které mívalo velikou mravní hodnotu v dobách dřívějších, ale které pozbylo úplně na ceně po hromadném jmenování čestnými členy osobností, které nemají nejmenší spojitosti ani zásluh o Vlast. spolek nebo museum v Olomouci.*“⁷² K obnově kontaktů a spolupráce došlo teprve v roce 1943 zásluhou funkcionářů spolku.⁷³

Neméně komplikované byly Červinkovy vztahy s brněnským Musejním spolkem a Moravskou musejní společností (resp. Moravským zemským muzeem). Pokud lze usuzovat z dostupných archivních pramenů, s Musejním spolkem, vydavatelem *Vlastivědy moravské*, až do roku 1900 vůbec nekooperoval (a ani se nikdy nestal jeho členem), poté jej minimálně jednou využil k získání subvence – v roce 1904 obdržel 100 korun na výkopy v Rokytne (Anderle 1905, 9). Obdobně utilitární vztah měl k Moravské musejní společnosti. V lednu 1901 byl sice jmenován jejím konzervátorem⁷⁴, ovšem v následujících letech se do její činnosti zapojoval z titulu této funkce jen výjimečně. Častěji vystupoval jako soukromá osoba. Nešlo jen o vyjednávání o prodeji jeho archeologických sbírek. Například v roce 1906 žádal o subvenci 1500 korun na výzkum nově objeveného paleolitického naleziště.

72 Dopis I. L. Červinky výboru Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, 15. října 1936 + kopie dopisu Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci I. L. Červinkovi, 29. ledna 1937; archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, karton 6, složka Děkovné dopisy, blahopřání (viz též koncept tohoto dopisu; tamtéž, karton 3).

73 Kopie dopisu Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci I. L. Červinkovi, 21. září 1943; archiv VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní, karton 12. Viz též dopis I. L. Červinky výboru Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, 10. listopadu 1943; tamtéž, karton 8.

74 Protokol o sezení kuratoria moravské musejní společnosti dne 7. ledna 1901; MZA, fond G 281 Moravská musejní společnost Brno, karton 1, fol. 410. Červinku navrhl (spolu s Janem Kučerou) František Dvorský. Původním záměrem bylo připoutat konzervátory pevněji ke spolku a muzeu, v praxi šlo ovšem víceméně o honosný titul bez obsahu. Jmenování byla tříletá, poté byla standardně prodlužována na další období.

Moravská musejní společnost však tehdy Červinkovi doporučila obrátit se na Zemský výbor.⁷⁵

Založení Moravského archeologického klubu, k němuž došlo na konci roku 1906, vneslo do vztahů s Musejním spolkem i Moravskou musejní společností konfliktní potenciál. Je ostatně zajímavé, že vznikl nepokrytě v opozici vůči oběma brněnským korporacím, nikoliv vůči olomouckému Vlasteneckému spolku muzejnímu. Již ustavující valná hromada Moravského archeologického klubu 23. prosince 1906 nebyla prosta výměny názorů s přítomným zástupcem Musejního spolku, třebaže se odehrála kultivovaně (*Anderle* 1907, 14–15). Jednoznačně byl zformulován rovněž Červinkův úvodní proslov na prvním sjezdu Moravského archeologického klubu v Litovli v červenci 1907, který byl následně zveřejněn (*Anonymus* 1907, 137–138). Nebylo divu, že se setkal s kritikou ze strany funkcionářů Moravské musejní společnosti.⁷⁶ Ovšem právě Moravský archeologický klub, v němž se sdružili takřka všichni významní zájemci o archeologii, se stal až do začátku Velké války skutečným centrem národnostně české archeologie na Moravě. V obecném povědomí oboru zůstal spojen především s pravidelnými klubovými sjezdy, pořádanými v různých moravských městech v letech 1907–1911 a 1913; po Velké válce byly obnoveny.⁷⁷

Naproti tomu Červinka aktivně usiloval o spolupráci s vídeňskou c. k. Centrální komisí pro výzkum a zachování uměleckých a historických památek. Již v roce 1900 projevil zájem o post konzervátora I. (prehistorické) sekce pro politické okresy Hodonín, Kroměříž, Prostějov a Uherské Hradiště.⁷⁸ Tehdy však ještě úspěšný nebyl, neboť byl jmenován pouze korespondentem. V souvislosti s rozšířením počtu moravských konzervátorských obvodů v I. (prehistorické)

75 Protokol o sezení kuratoria Moravské musejní společnosti dne 4. dubna 1906; MZA, fond G 281 Moravská musejní společnost Brno, karton 3, fol. 552–553 („*Konzervátor Červinka sděluje, že objevil novou dílnu palaeolitického člověka a žádá o podporu 1.500 kor.*“).

76 Protokol o mimořádném sezení kuratoria moravské musejní společnosti dne 16. prosince 1907; MZA, fond G 281 Moravská musejní společnost Brno, karton 3, fol. 779–780.

77 Sjezd v roce 1914 měl proběhnout v srpnu v Holešově, ovšem kvůli začátku Velké války byl zrušen. V roce 1912 se sjezd konal v Praze za prioritního podílu Českého archeologického klubu, založeného o dva roky dříve jako bratrský soupevník Moravského archeologického klubu.

78 Dopis I. L. Červinky A. Helfertovi, 30. září 1900; MZA, fond G 44 Helfertovi, karton 23, inv. č. 623.

sekcí se ale nakonec dočkal – dne 31. srpna 1903 byl ustaven konzervátorem jednak pro politické okresy Holešov, Kroměříž, Prostějov, Přerov, Uherské Hradiště, Uherský Brod a Valašské Meziříčí, jednak pro města Kroměříž a Uherské Hradiště (*Anonymus* 1903, 289–292); *de iure* jím zůstal pouze do roku 1913, třebaže *de facto* tuto funkci vykonával také v následujících letech.⁷⁹ Jako většina (národnostně) českých prehistoriků jí však využíval především ke zvýšení své prestiže. Ve vztahu k vídeňskému ústředí rozhodně aktivitou nehýřil a informace o významných nálezech poskytoval jen zřídka, třebaže jich měl k dispozici značné množství.⁸⁰ Ostatně jen zřídka psal také do ústředního časopisu c. k. Centrální komise – z jeho pera pocházejí jen dvě souhrnné informace o činnosti (*Červinka* 1902b; *týž* 1905a; první z nich se navíc týká ještě jeho činnosti korespondenta) a zpráva o jednom z depotů bronzových předmětů (*Červinka* 1906). Všechny tři články ostatně zároveň vyšly také v češtině (*Červinka* 1902c; *týž* 1905b; *týž* 1905c).

Významným počinem, s nímž je Červinka právem spojován, bylo založení časopisu *Pravěk*, prvního prehistorického časopisu na Moravě. Jeho první sešit vyšel po delších přípravách v lednu 1903. Třebaže byl (a dosud je) spojován především s moravskou archeologií, od počátku byl záměrně koncipován jako periodikum pro celé české země, jak vyplývá nejen z jeho podtitulu (*Ústřední list pro praehistorii a anthropologii zemí Českých*), ale také z Červinkovy snahy získat dopředu spolehlivé přispěvatele z Čech⁸¹ a z jeho obsahové náplně. Červinka časopis zčásti

79 Dokumenty k úvahám o rozdělení konzervátorských obvodů na Moravě v roce 1903 jsou uloženy v NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115. K přesným datům Červinkovy konzervátorské funkce viz koncept dopisu ministerstva školství a národní osvěty ministerstvu financí, 13. dubna 1937; NA, fond Ministerstvo školství a kultury – osobní, karton 22, složka I. L. Červinka, spis č. 36687/1937.

80 Červinkovy zprávy pro c. k. Centrální komisi jsou uchovány v NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 51, složka Němčice nad Hanou, karton 98, složka Valašské Meziříčí, karton 104, složky Zarazice a Zdounky. Jméno Moravského archeologického klubu Červinka v roce 1914 korespondoval s vídeňskou c. k. Centrální komisí ohledně Děvína – viz tamtéž, karton 12, složka Děvín.

81 Viz například koncept dopisu J. Matiegky I. L. Červinkovi, 10. ledna 1903 (s nesprávným vročením 1902 v originále); Archiv NM, fond Jindřich Matiegka, karton 7, inv. č. 130 („*Před delší dobou obdržel jsem prospekt Vašeho nového časopisu s žádostí, abych práce se zúčastnil.*“).

financoval ze svých peněz, dařilo se mu ale také získávat na jeho vydávání dotace. Přes různé peripetie jej při životě udržel až do roku 1913, třebaže neustále zápasil s obtížemi. Jako fatální se nakonec ukázalo jeho propojení s Českým archeologickým klubem (Fišer – Podborský 2004, 89–91, 113–116). O vzkříšení *Pravěku* uvažoval již v polovině října 1918, ještě před koncem Velké války (ale po svém propuštění z armády).⁸² Dvakrát se o jeho obnovení v nových státoprávních poměrech také reálně pokusil, ale v obou případech (1926–1928, resp. 1933) neměla jeho snaha dlouhého trvání. Z těchto nezdarů ovšem Červinka retrospektivně vinil kolegy z Čech. V neoficiální verzi úvodní části rukopisu *Moravských starožitností* zaznamenal *pro memoria*, že „jenom z nevraživosti nemohl býti ‚Pravěk‘ vydáván od r. 1913, a když byl přece obnoven, oznámil mně K. Buchtela r. 1926, že ‚moji pražští nepřátelé hodlají Pravěk zničit!‘“ (Červinka sine, nestránkováno; viz též týž 1935, 244 – pozn. 3). Skutečnost však zřejmě byla výrazně prostší. Červinkovo postavení státního zaměstnance od roku 1920 se neslučovalo s vydáváním soukromého časopisu v oboru, v němž působil. Ostatně v tomto kontextu *Pravěk* představoval potenciální konkurenci periodika, které zamýšlel vydávat Státní archeologický ústav (nakonec k tomu došlo teprve v roce 1929). Přesto jej v letech 1927–1928 zčásti subvencovalo ministerstvo školství a národní osvěty. *Pravěku* zřejmě zlomily (finanční) vaz invektivy vůči kolegům z Červinkova pera, které se v něm objevovaly (Fišer – Podborský 2004, 84–86).

Červinkova schopnost spojit v Moravském archeologickém klubu a kolem časopisu *Pravěk* zájemce o prehistorii na Moravě je při pohledu nazpět obdivuhodná. Velmi dobře si uvědomoval, že bez vzájemné (a rovnoprávné) spolupráce mezi jednotlivci je značně obtížné posunovat poznání moravské prehistorie kupředu. Tyto představy neopustil ani po roce 1920 jako státní konzervátor Státního archeologického ústavu a zaměstnanec Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko. Také tehdy si uvědomoval nutnost systematické spolupráce s regionálními badateli a od počátku se o ni cíleně snažil. Na jaře 1919 ministerstvo školství a národní osvěty jmenovalo v tradici vídeňské c. k. Centrální komise pro jednotlivé politické okresy mimo jiné konzervátory pro předhistorické památky, kteří se měli podílet na vznikajícím systému památkové péče; jedním z nich byl Červinka (Hlava 2021b, 502–504, tab. 1). Jejich potenciál však tehdy zůstal nevyužit; přesto

82 Dopis I. L. Červinky F. Příkrylovi, 14. října 1918; archiv VMO, fond František Příkryl, karton 3, inv. č. 102 („Vrátiv se po 3 letech z vojny, chystám se zase k pokračování vydávání *Pravěku*“).

ministerstvo v roce 1922 zamýšlelo jmenovat konzervátory znovu, tentokráte na období let 1922–1926. Výběr potenciálních adeptů pro Moravu tehdy na Niederlův podnět sestavil sám Červinka, ale celá akce nakonec vyzněla do ztracena.⁸³ Když na jaře 1924 ministerstvo školství a národní osvěty z podnětu Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko (iniciovaneho patrně Červinkou) vypracovalo návrh vyhlášky, již mělo být úředně upraveno ohlašování nálezů a provádění výzkumů, a snažilo se o její vydání ve spolupráci s ministerstvem vnitra (*Sklenář 2011*, 48, 98 – Příloha 42; *Hlava v tisku*), Červinka vše s povzdechem komentoval v jednom z dopisů: „*Okresních konservatorů asi už nebude, vše hatí Praha. My v Brně jsme se s arch. Sochořem všemožně snažili, aby síť konservatorů po zemi byla zřízena, protože všechny nálezy a zprávy by byly ihned v evidenci, ale v Praze tomu nechtějí rozumět a dali to na četnictvo!*“⁸⁴ A o několik dnů později dodával: „*A bez sítě důvěrníků a okr. zajemců se neobejdeme, na to jsou četníci i hejtmani příliš krátkí!*“⁸⁵ Záměr ministerstva školství a národní osvěty však nakonec skončil neúspěchem. Zákonné úpravy s jasně definovanými pravidly se archeologie dočkala teprve v roce 1941 (podrobně *Hlava v tisku*).

Červinka si byl velmi dobře vědom, že na území, na němž úředně působil, nemůže fyzicky obsáhnout veškeré výkopy. Zatímco v Čechách spolupráce s regionálními badateli a spolky ve dvacátých letech 20. století probíhala pouze příležitostně, na Moravě po marných pokusech o centrálně organizovaný systém se Červinka sám systematicky snažil takovéto aktivity od poloviny dvacátých let 20. století úředně zaštitovat. Výjimečná zřejmě nebyla úředně posvěcená svolení pro jeho přátele (ostatně na Moravě mezi ně patřili snad všichni z těch, kteří se archeologií zabývali), jako například pro Ignáce Tabarku z listopadu 1926 (*Fišer – Podborský 2004*, 151). Obdobnou záštitu Červinka poskytoval také některým muzeím, resp. muzejním spolkům a právě v tomto kontextu je nutné nahlížet mimo jiné na jeho snahy o spolupráci s národnostně německými prehistoriky. Když v roce 1928 Červinku oslovil Vinzenz Reimer v souvislosti

83 Příslušná korespondence je uložena v MÚA AV ČR, fond Státní archeologický ústav, karton 4, inv. č. 31. Viz též *Hlava 2021b*, 512.

84 Dopis I. L. Červinky R. Janovskému, 22. června 1924; SOKA Kroměříž, fond Rudolf Janovský, karton 1, inv. č. 10. Viz též *Fišer – Podborský 2004*, 128.

85 Dopis I. L. Červinky R. Janovskému, 25. června 1924; SOKA Kroměříž, fond Rudolf Janovský, karton 1, inv. č. 10. Viz též *Fišer – Podborský 2004*, 130.

se záměrem provádět terénní výzkumy na Uničovsku na severní Moravě, Červinka mu doporučil obrátit se na Karla Schirmeisena; sám poté výzkumy na Uničovsku úředně zaštiťoval, ale nijak do nich nezasahoval (*Hlava 2019*, 44–45).⁸⁶ Spolupráce s regionálními badateli byla oficiálně institucionalizována teprve v roce 1935 jmenováním jednatelů pro některé z regionů; konečný soubor jednatelů pro Moravu se však od Červinkova původního návrhu, který vypracoval z podnětu vedení Státního archeologického ústavu v únoru 1934, značně odlišoval, a to především ohledně osobností, které vlastnily soukromé archeologické sbírky (*Hlava 2020b*, 16–17, 18, tab. 1).

Červinkovo úřední postavení po roce 1920 však vcelku přirozeně přinášelo také konfliktní situace v případech pochybných „výzkumných“ akcí. Jen namátkou zaznamenejme, že musel úředně zasáhnout v souvislosti s výkopy podnikanými v roce 1932 v Osvětimanech s cílem nalézt hrob arcibiskupa Metoděje (*Sklenář 1995*, 152), což se setkalo s nevolí. Jiří Blaha a František Příkryl, kteří byli aktéry tamějšího dění, si poté v dopisech vyměňovali mimo jiné věty tohoto typu: „Byli všichni velmi rozhořčeni na Červinku a na kněze, prohlásili, že se bude kopat dále, že celou věc provedou až do skončení a hlavně žádnému že žádné nálezy nevydají a též že se nevydá ani hora sv. Klimentská.“⁸⁷

4. Významná syntetická díla a názory na pravěk Moravy

Červinka se v archeologii pohyboval více než šedesát let. Během této doby zasáhl snad do všech částí oboru, neboť v něm byl polyhistorem schopným psát kvalifikovaně o jakémkoliv tématu. Jeho spisy, studie a články (resp. také rukopisná díla) se netýkají pouze prehistorie, ale také středověkých fortifikací

86 Červinkova spolupráce s národnostně německými prehistoriky v českých zemích zde zůstane stranou pozornosti. Proto jen telegraficky zaznamenejme, že Červinka byl od počátku členem Německé společnosti pro pravěk a ranou dobu dějinnou v Československu (*Deutsche Gesellschaft für Vor- und Frühgeschichte in der Tschechoslowakei*), založené v roce 1924 (*Anonymus 1925*, 9). Jediným dalším národnostně českým prehistorikem, který byl od počátku členem tohoto spolku, byl Josef Skutil (*Anonymus 1925*, 13).

87 Dopis J. Blahy F. Příkrylovi, 10. července 1932; archiv VMO, fond František Příkryl, karton 3, inv. č. 66.

či zaniklých středověkých vesnic. Kromě toho se zabýval dějinami archeologie a v jeho bibliografii nalezneme rovněž texty pojednávající o organizaci archeologie či archeologické památkové péči. Jedním z rysů Červinkových publikovaných prací bylo ovšem opakování stejných částí jednotlivých textů, resp. jejich nepatrné rozšiřování (srov. jen namátkou Červinka 1912 vs. týž 1914, 179–195). Ostatně když v roce 1907 žádal o vydání jednoho ze svých rukopisů Moravskou musejní společnost, Anton Rzehak při zasedání jejího kuratoria „*spricht sich gegen die Drucklegung [...] aus, weil die Kosten zu groß und weil das Manuscript nichts Neues enthielt.*“⁸⁸

Kromě pramenných statí, regionálních přehledů a syntéz pro jednotlivá období Červinka prakticky od počátku cíleně směřoval k pracím syntetického charakteru zahrnujícím celou moravskou prehistorii. *Morava za pravěku* (Červinka 1902a), která je bezesporu nejznámější, nebyla ovšem prvním dílem tohoto typu. Z koncepčního hlediska jí totiž předcházela spis *Dějiny Moravy a praehistorická archaeologie* (Červinka 1897). Právě v něm totiž Červinka poprvé vyložil svůj pohled na vývoj prehistorických dějin Moravy. Byl nepochybně inspirován koncepcí Josefa Ladislava Píče, zveřejněnou v ucelené podobě jen nedlouho předtím (Píč 1893, I–CIV).⁸⁹ Nešlo však o její pouhé převzetí, ale o modifikaci pro situaci na Moravě, ovlivněnou navíc zčásti Luborem Niederlem, Píčovým oponentem. Za faktor definující etnikum v archeologických pramenech považoval stejně jako Píč pohřební ritus. Pomineme-li paleolit, Červinka tehdy rozeznával na Moravě samostatné osídlení z neolitu (přisuzované obecně Indoevropanům) a dvě entity, které na sebe v zásadě chronologicky navazovaly a zároveň zčásti existovaly vedle sebe – *pokolení skrčených koster* a *lid popelnicových polí*, jehož kulturní projev vrcholil v době hradištní a byl považován za etnicky *slovanský*. Zatímco hroby s laténskou kulturou byly svědectvím pouhého kulturního vlivu (nikoliv stopami po nově příchozích Keltech), Germáni na Moravě zanechali stopy

88 Protokol o sezení kuratoria Moravské musejní společnosti dne 6. března 1907; MZA, fond G 281 Moravská muzejní společnost Brno, karton 3, fol. 660.

89 Červinka v textu opakovaně odkazoval především na Píčův *Archaeologický výzkum ve středních Čechách*, resp. na úvodní část *Bojové, Markomani a Češi* (Červinka 1897, pozn. 13, 63, 65, 143, 146, 214), aniž by ovšem výslovně přiznal, že šlo o zdroj, z něhož vycházela jeho koncepce.

v podobě *merovejské kultury*. Do tohoto základního schématu byly dosazovány jednotlivé typy, resp. (později) kultury (Červinka 1897, 18–58).

Červinka byl ovšem schopen své názory v souvislosti s postupujícím vývojem poznání korigovat. Zatímco v prvních syntetických pracích a následných studiích o některých aspektech *lidu popelnicových polí* nepochyboval o jeho slavnitě a zcela v duchu Píčovy koncepce u něj shledával kontinuitu etnicity od počátků historického slovanského osídlení nazpět proti proudu času přes dobu římskou, dobu laténskou, dobu halštatskou až do doby bronzové, později svůj názor radikálně změnil (srov. Červinka 1927, 13; týž 1928, pozn. 15; srov. Fišer – Podborský 2004, 66–67). Když tudíž v roce 1942 reagoval na knihu Ivana Borkovského o pražském typu považovaném za nejstarší slovanskou keramiku (Borkovský 1940), kritizoval tento názor nikoliv z konjunkturalismu, ale z přesvědčení (Červinka 1942; srov. Oliva – Kostrhun 2019, 124).

Obdobným (ovšem výrazně rychlejším) vývojem prošel Červinkův názor na skupinu nálezů s *kulturou galskou* na Moravě. Ostatně zaznamenejme, že pojmem *doba laténská* či *laténská kultura* se zprvu spíše vyhýbal a pojem *galská kultura*, který převážně používal, chápal v etnickém smyslu jen z hlediska jejího původu, nikoliv striktně z pohledu jejích nositelů. V roce 1897 považoval nepočetné kostrové hroby s *galskou kulturou* „spíše za modu k nám z Čech vniklou než za nový druh pohřbů novým lidem sem přinešený“ (Červinka 1897, 41). V článku zveřejněném o pět let později (ovšem ještě před vydáním *Moravy za pravěku*) přisoudil tehdy známé kostrové hroby s artefakty *kultury galské* (a nálezy jednotlivých předmětů) Keltům („nutno [...] považovati hroby naše za hroby galské“; Červinka 1902d, 11), zato žárové hroby a nálezy ze sídlišť připsal domácímu slovanskému obyvatelstvu (Červinka 1902d, 9). V *Moravě za pravěku* spojil s *kulturou galskou* rovněž nepočetné kostrové hroby („objevily se posud vždy ojediněle, zřídka dva vedle sebe nebo dokonce snad sebe menší hřbitov“; Červinka 1902a, 264) a ojedinělé nálezy, také však depoty, ale nikoliv mince (Červinka 1902a, 264–275). Naopak žárové hroby a sídliště s artefakty *galské kultury* přisoudil (opět) domácímu slovanskému obyvatelstvu (Červinka 1902a, 275–278). Jelikož ke kostrovým hrobům s *kulturou galskou* nedokázal přiřadit žádná sídliště, neudivuje, že v jeho pojetí „lidstvo, které u nás pochovávalo své nebožtíky ve hrobech kostrových s přídavky rázu galského, bylo jenom potulným cizincem v naší vlasti“ (Červinka 1902a, 307), aniž by se ovšem tentokráte odvážil stanovit jeho etnicitu (Červinka 1902a, 309–310, pozn. na str. 309). Po objevu prvních nekropolí

v prvním desetiletí 20. století svůj názor opět revidoval – do jediné etnické skupiny spojené s *kulturou galskou* shrnul kostrové i žárové hroby, příslušná sídliště, nálezy ojedinělých artefaktů, depoty i mince (Červinka 1914, 169–179), ovšem pod vlivem Píčova názoru o germánské etnicitě *stradonické kultury* (a ztotožnění Stradonic s Marobudem) je připsal germánským Markomanům, resp. Kvádům (Červinka 1912, 47–48; týž 1914, 193–195). Během necelých dvaceti let tudíž předložil čtyři různé výklady třídění a etnicity artefaktů a nalezišť *galské kultury* – od pouhého kulturního vlivu v prostředí místního slovanského obyvatelstva přes fyzickou přítomnost zprvu Keltů a později blíže neznámého etnika koexistujících s domácím slovanským obyvatelstvem až ke germánským Markomanům a Kvádům. Od interpretace *galské kultury* jako etnicky germánské ustoupil teprve v dalších letech, mimo jiné v souvislosti s identifikací mohyl s kostrovými pohřby a definicí středodunajské mohylové (resp. danubskosudetské) kultury (podrobně *Hlava v přípravě*).

V některých případech však Červinka neochvějně trval na svém a neakceptoval přesvědčivé důkazy, jež svědčily o odlišné interpretaci. Patrně nejtypičtějším příkladem jsou jeho dlouhodobě zastávané představy o nepatrném významu oblasti Starého Města, Uherského Hradiště a Velehradu v 9.–10. století (v protikladu ke snahám o lokalizaci Velehradu známého z písemných pramenů do tohoto regionu), jež poprvé zmínil ve spisu o pravěkých hradiskách na Moravě (Červinka 1896, 39–41, pozn. 107). Neustoupil od nich ani po objevech Antonína Zelnitě ve dvacátých letech 20. století a následných výzkumech prováděných v součinnosti se Státním archeologickým ústavem pod vedením Jaroslava Böhmy a Karla Buchtely. Své přesvědčení obhajoval až do konce života (srov. například Červinka 1948, 33–47).

Sám Červinka považoval *Moravu za pravěku* za pouhý pokus „objasniti nejstarší dějiny naší vlasti“, který byl výrazně limitován množstvím a dostupností pramenů. Proto se rozhodl „*stručně jen načrtati obraz pravěkých dějin kulturních a sestaviti především veškeren vybraný a prohlednutý materiál nálezový, aby v budoucnu mohl býti soustavně doplňován a snáze zpracován vědecky.*“ Podle jeho slov kniha především ukazuje „*veškery úkoly, čekající v budoucnu soustavného výzkumu.*“ (Červinka 1902a, 1). Třebaže původně zamýšlel *Moravu za pravěku* postupně přetvářet a směřovat k jejímu novému vydání (v roce 1911 ostatně vyšlo nové zpracování části věnované popelnicovým polím; Červinka 1911), již záhy se odhodlal k sepsání zcela nové syntézy – nazval ji *Moravské starožitnosti*, v zjevné inspiraci *Starožitnostmi země České*, životním dílem Josefa

Ladislava Píče. Na prvních dvou svazcích začal pracovat zřejmě na počátku roku 1906⁹⁰, světlo knižního světa ovšem spatřil pouze díl věnovaný *pokolení skrčených koster* (Červinka 1908a). Třebaže Červinka několikrát avizoval vydání dalších částí, celé dílo nakonec zůstalo pouze v rukopise, který v deseti svazcích roce 1944 zakoupil Archeologický ústav (Hlava 2021a).

V polovině dvacátých let 20. století se Červinka zamýšlel pustit do ještě rozsáhlejšího díla. Evidentně v souvislosti s přípravou paleolitické části disertační práce na Masarykově univerzitě v Brně v letech 1925–1927 pojal plán sepsat pravěké dějiny celých českých zemí. Z velkolepého záměru, který byl ovšem od počátku zcela jistě nad Červinkovy síly, nakonec zůstala pouze část věnovaná dějinám archeologie, metodologii a paleolitu (Červinka 1927).

5. Závěrem...

Innocenc Ladislav Červinka byl bezesporu nejvýznamnějším moravským prehistorikem první poloviny 20. století. Patřil ke generaci, která se k poznání a profesionalitě propracovávala praxí. Univerzitní vzdělání, jež *de iure* získal ve svých 58 letech, bylo pro něj ryzí formalitou. Ostatně v jeho životních osudech se takřka dokonale odrážejí dějiny moravské archeologie od konce 19. až do poloviny 20. století, od jejích nadšeneckých počátků k počínající profesionalizaci.

V obecném povědomí moravské archeologické obce je Červinka spojen především se svými aktivitami v prvním desetiletí 20. století – syntézou *Morava za pravěku*, založením časopisu *Pravěk* a počátky Moravského archeologického klubu s jeho pravidelnými sjezdy. Je proto paradoxní, že největšího vlivu se domohl teprve ve dvacátých letech 20. století jako zaměstnanec tří klíčových institucí – Státního archeologického ústavu, Státního památkového úřadu pro Moravu a Slezsko a Moravského zemského muzea.

Třebaže je dnes považován za osobnost spojenou takřka výhradně s archeologií na Moravě, jeho znalosti i kontakty hranice země výrazně přesahovaly. Vzhledem k renesanční šíři Červinkových oborových zájmů však tento aspekt jeho osobnosti

90 Zápis o 5. schůzi výboru konané dne 17. března 1906; MZA, fond G 622 Muzejní a vlastivědná společnost Brno, kniha 1 („Aby umožnilo inženýru a spisovateli Červinkovi vydání velkého díla o palaeolitu a skrčích, usneseno odkoupiti jistý počet exemplářů a rozdati našim členům.“). Viz též Anderle 1906, 11.

zůstal na předchozích stranách takřka zcela stranou. A dodejme, že je doposud jen velmi nedostatečně poznáný. Proto alespoň na závěr připomeňme, že Červinka znal z autopsie cizí muzea⁹¹ a jeho recenze nových prací, které vycházely v časopise *Pravěk*, ukazují, že měl velmi dobrý přehled o aktuální cizí literatuře (viz Fišer – Podborský 2004, 169–173). Na šíři jeho znalostí ostatně ukazují také odkazy na literaturu v jeho spisech. Zaznamenejme rovněž, že Červinka byl členem řady spolků, jež měly své sídlo za hranicemi Moravy. Namátkou náležel k prvním členům Vídeňské prehistorické společnosti (*Wiener Prähistorische Gesellschaft*), spolku založeného v závěru roku 1913 (*Anonymus* 1914, 9). Je vhodné připomenout Červinkův podíl na zpracování prehistorických hesel pro české země v Ebertově *Reallexikonu* ve dvacátých letech 20. století; šlo přitom o pojmy z moravské i české archeologie a kromě Červinky se na jejich vypracování podílel pouze Anton Rzehak (Fišer – Podborský 2004, 168–169). Aktivně se angažoval na Slovensku – nejznámější jsou bezesporu Červinkovy zásahy do výzkumů na Děvině (souhrnně Harmadyová 2020, 357–364), ovšem Červinka je také autorem spisu *Pravěk Slovenska*, jedné z prvních syntéz slovenského pravěku, který však zůstal pouze v rukopise (srov. například četné odkazy na tento spis: *Pasternak* 1928, 157, 158, 161, 166, 167, 172, 174, 177, 178; viz též Fišer – Podborský 2004, 88; *Bujna – Furmánek – Wiedermann* zost. 2013, 186). Ostatně v roce 1928 byl za „*zásluhy o poznanie praveku a časných dejín Slovenska*“ jmenován dopisujícím členem Spoločnosti Vlastivedného muzea slovenského v Bratislave.⁹²

Literatura

Anderle, F. 1905: Výroční zpráva za rok 1904. In: Výroční zpráva o činnosti Musejního spolku v Brně za správní rok 1904. Brno: Nákladem spolku, 3–9.

Anderle, F. 1906: Výroční zpráva za rok 1905. In: Výroční zpráva o činnosti Musejního spolku v Brně za správní rok 1905. Brno: Nákladem spolku, 3–12.

91 Minimálně jednou žádal o zemskou subvenci na studijní cestu do muzeí v cizině. Viz Protokol o sezení moravské musejní společnosti dne 6. října 1902; MZA, fond Moravská musejní společnost Brno, karton 1, fol. 936 („*Zemský výbor žádá za dobrozdání o žádosti kulturního inženýra Červinky za cestovní stipendium k prozkoumání zahraničních muzeí. [...] Usneseno zemskému výboru doporučiti, aby žadateli udělil přiměřené cestovní stipendium.*“).

92 Dopis Spoločnosti Vlastivedného muzea slovenského v Bratislave I. L. Červinkovi, 28. ledna 1928; archiv AÚ MZM, pozůstalost I. L. Červinky.

- Anderle, F.* 1907: Výroční zpráva za rok 1906. In: Výroční zpráva o činnosti Musejního spolku v Brně za správní rok 1906. Brno: Nákladem spolku, 3–16.
- Anonymus* 1888: Členstvo Vlast. muzejního spolku. Výkaz XVI. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci V(17), 51.
- Anonymus* 1903: Personalien. Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale, Dritte Folge II(10), 289–293.
- Anonymus* 1907: Zpráva o I. sjezdu Moravského archeologického klubu v Litvli dne 14. a 15. července 1907. Pravěk III(5–6), 137–139.
- Anonymus* 1914: Vorstand und Mitglieder der Wiener Prähistorischen Gesellschaft. Wiener Prähistorische Zeitschrift I(1), 8–14.
- Anonymus* 1925: Die Deutsche Gesellschaft für Vor- und Frühgeschichte in der Tschechoslowakei. Sudeta I(1–2), 5–17.
- Borkovský, I.* 1940: Staroslovanská keramika ve střední Evropě. Studie k počátkům slovanské kultury. Praehistorica II. Praha: Nákladem vlastním.
- Bujna, J. – Furmánek, V. – Wiedermann, E. (zost.)* 2013: Staré Slovensko 1. Archeológia ako historická veda. Archaeologica Slovaca Monographiae, Staré Slovensko, Tomus I. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.
- Červinka, I. L.* 1886: Dějiny literatury Srbů lužických. Holešov: Nákladem vlastním.
- Červinka, I. L.* 1891a: Mince z Velehradu. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci VIII(29), 13–16.
- Červinka, I. L.* 1891b: Denary údělných knížat moravských. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci VIII(31, 32), 103–108, 137–140.
- Červinka, I. L.* 1892: Hromové kameny. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci IX(35), 104–105.
- Červinka, I. L.* 1893: Některé nálezy bronzů z Moravy. Český lid II(4), 511–512.
- Červinka, I. L.* 1895: Hromadný nález bronzů u Syrovína. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XII(45), 1–4.
- Červinka, I. L.* 1896: Pravěká hradiska na Moravě. Kroměříž: Národní knihtiskárna Jindřicha Slováka.
- Červinka, I. L.* 1897: Dějiny Moravy a praehistorická archaeologie. Kroměříž: Národní knihtiskárna Jindřicha Slováka.
- Červinka, I. L.* 1900: Sběrka pravěkých starožitností. Uherské Hradiště: Nákladem vlastním.
- Červinka, I. L.* 1902a: Morava za pravěku. Vlastivěda moravská. I. Země a lid. Svazek II. Brno: Musejní spolek.
- Červinka, I. L.* 1902b: Zur Vorgeschichte Mährens. Forschungen im Jahre 1901 des Correspondenten I. L. Červinka. Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale, Neue Folge XXVIII(1), 39–43.

- Červinka, I. L. 1902c: Zpráva o archaeologických výzkumech konservatora Inn. L. Červinky za rok 1901. Časopis Moravského musea zemského II(1), 72–81.
- Červinka, I. L. 1902d: Kostrový hrob u Slavkova a galské starožitnosti na Moravě. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XIX(73), 1–11.
- Červinka, I. L. 1905a: Zur Vorgeschichte Mährens. Forschungen und Funde im Jahre 1904. Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale, Dritte Folge IV(12), 477–498.
- Červinka, I. L. 1905b: Zpráva o archaeologických výzkumech za rok 1904. Časopis Moravského musea zemského V(2), 179–197.
- Červinka, I. L. 1905c: Sklad bronzů v Zádveřicích. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XXII(87), 77–79.
- Červinka, I. L. 1906: Ein Bronzedeptfund von Zadweritz. (Bezirk Wisowitz, Mähren). Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale, Dritte Folge V(1–2), 5–8.
- Červinka, I. L. 1908a: O pokoleních skrčených koster na Moravě. Moravské starožitnosti. Díl II. Kojetín na Hané: Nákladem „Pravěku“.
- Červinka, I. L. 1908b: Výstavka Moravského archaeologického klubu. In: J. Doležal (ed.), Jubilejní všeobecná hospodářsko-průmyslová výstava v Kroměříži od 28. června do 1. září 1908 ve Květné zahradě. Kroměříž: Nákladem výkonného výstavního výboru, 53–57.
- Červinka, I. L. 1911: Kultura popelnicových polí na Moravě. Morava za pravěku. Kniha IV. 2. přepracované vydání. Brno: Nákladem vlastním.
- Červinka, I. L. 1912: Kultura galská a dějepis. Pravěk VIII(1–2), 37–48.
- Červinka, I. L. 1914: Kultura galská na Moravě. Časopis Moravského musea zemského XIV(1), 159–200.
- Červinka, I. L. 1927: Pravěk zemí českých. Úvod do archaeologie pravěké, předvěké a historické. Brno: Nákladem „Pravěku“.
- Červinka, I. L. 1927–28a: Únětické žárové hroby na Moravě. Pravěk 1927–28(4–6), 10–11.
- Červinka, I. L. 1927–28b: Nákolní stavby v Čechách. Pravěk 1927–28(4–6), 11.
- Červinka, I. L. 1928: Slované na Moravě a říše Velkomoravská. Jejich rozsídlení, památky a dějiny. Brno: Nákladem časopisu „Pravěk“.
- Červinka, I. L. 1935: Problémy moravské prehistorie. Příroda XXVIII(8), 244–249.
- Červinka, I. L. 1936: Nálezy mincí z Moravy. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XLIX(181–182), 1–16.
- Červinka, I. L. 1942: „Pražský typ“ keramiky v moravských nálezech. Věda a život 8, 466–471.
- Červinka, I. L. 1948: Hradiště a Velehrady na Moravě. Uherské Hradiště: Okresní osvětová rada – Místní národní výbor.

- Červinka, I. L. sine: *Pravěk Moravy. I. Úvod. Starší doba kamene (paleolitikum)*. Nepublikovaný rukopis uložený v archivu Archeologického ústavu Moravského zemského muzea v Brně.
- Fišer, Z. 1995: Rudolf Janovský. Příspěvek k dějinám moravského sběratelství. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska.
- Fišer, Z. 2002: Moravské zemské muzeum a koupě jedné archeologické sbírky. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* LXXXVII(1–2), 187–194.
- Fišer, Z. – Podborský, V. 2004: Innocenc Ladislav Červinka (1. 2. 1869 – 3. 10. 1952). Archeolog, numismatik, muzejník a vlastivědný pracovník. Postavy moravské archeologie, nová řada, svazek 1. Brno: Ústav archeologické památkové péče v Brně – Moravský archeologický klub.
- Harmadyová, K. 2020: Výskum na hrade Devín v medzivojnovom období. In: M. Neumann – J. Mellnerová Šuteková (eds.), *Dejiny archeológie. Archeológia v Československu v rokoch 1918–1948. Studia Archaeologica et Mediaevalia, Tomus XIV*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 356–376. Dostupné z: (PDF) *Dejiny Archeológie Archeológia v Československu v rokoch 1918-1948* (researchgate.net).
- Hlava, M. 2014: Archiv Oddělení archeologických sbírek Muzea hlavního města Prahy. *Archaeologica Pragensia* 22, 279–291.
- Hlava, M. 2019: Zlatý věk uničovské archeologie. Mizzi Manethová a muzeum v Uničově. *Archaeologica Olomucensia, Tomus IV*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hlava, M. 2020a: Innocenc Ladislav Červinka ve Státním archeologickém ústavu (1920–1937). In: M. Neumann – J. Mellnerová Šuteková (eds.), *Dejiny archeológie. Archeológia v Československu v rokoch 1918–1948. Studia Archaeologica et Mediaevalia, Tomus XIV*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 154–174. Dostupné z: (PDF) *Dejiny Archeológie Archeológia v Československu v rokoch 1918-1948* (researchgate.net).
- Hlava, M. 2020b: Jednatelé a dopisovatelé Státního archeologického ústavu. Kapitola z dějin Státního archeologického ústavu. *Archeologie ve středních Čechách* 24(1), 15–31.
- Hlava, M. 2021a: Moravské starožitnosti. In: L. Poláček et al., *Jdeme pod povrch. Příběhy Archeologického ústavu Akademie věd ČR v Brně. 1920 – 1970 – 2020*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 220–225.
- Hlava, M. 2021b: Počátky. Kapitola z dějin Státního archeologického ústavu. *Archeologie ve středních Čechách* 25(2), 499–518.
- Hlava, M. 2022: K počátkům Státního archeologického ústavu: Addenda et corrigenda. *Archeologie ve středních Čechách* 26(1), 49–68.
- Hlava, M. v tisku: Vznik vládního nařízení o archeologických památkách z roku 1941 v Protektorátu Čechy a Morava. *Studia Historica Nitriensia*.
- Hlava, M. v přípravě: Innocenc Ladislav Červinka a doba laténská.

- Hodecová, M. 2015: Dějiny literatury Srbů lužických od I. L. Červinky v kontextu českých kompendií o lužickosrbském písemnictví. Nepublikovaná bakalářská práce uložena v Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.
- Chybová, H. – Pospěch, P. – Zavadilová, M. 2001: Hanácká vesnice Břest. Břest: Obec Břest.
- Kirsch, O. 2014: (Po)zapomenutí nositelé paměti. Německé muzejnictví na Moravě. Kultura a edukace, svazek 3. Brno: Paido.
- Klusáček, K. et al. (Klusáček, K. – Kovář, E. – Niederle, L. – Schlaffer, F. – Šubert, F. A.) (eds.) 1895: Národopisná výstava československá v Praze 1895. Praha: J. Otto.
- Kolbinger, D. 2018: Doplnky k historii archeologického bádání na východní Moravě V. Archeologie Moravy a Slezska XVIII, 153–195.
- Kolbinger, D. 2021: Z historie archeologického bádání na východní Moravě VIII. Archeologie Moravy a Slezska XXI, 143–208.
- Nešpor, V. – Otruba, J. – Vybíral, B. 1936: K článku Dra I. L. Červinky „Nálezy mincí z Moravy“. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XLIX(183–184), 167.
- Niederle, L. 1895a: Pravěk zemí českých. In: K. Klusáček – E. Kovář – L. Niederle – F. Schlaffer – F. A. Šubert (eds.), Národopisná výstava československá v Praze 1895. Praha: J. Otto, 415–419.
- Niederle, L. 1895b: Archaeologický odbor na Národopisné výstavě československé. Český lid IV(4), 380–381.
- Niederle, L. 1895c: Pravěk zemí českých na Národopisné Výstavě Československé. Český lid IV(6), 545–557.
- Oliva, M. – Kostrhun, P. 2019: Česká archeologie pod jhem nacismu ve světle interetnických vztahů. Archeologické rozhledy LXXI(1), 105–137.
- Pasternak, J. 1928: Ruské Karpaty v archeologii. Práce z vědeckých ústavů XVIII. Praha: Filosofická fakulta University Karlovy.
- Peck, E. 1895: Neolithická sídliště na Holešovsku. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XII(46), 67–72.
- Píč, J. L. 1893: Archaeologický výzkum ve středních Čechách, který r. 1889–92 společnou prací podnikli Jan Hellich, lékárník v Poděbradech, Dr. J. L. Píč, prof. v Praze, † Václav Požarecký, býv. ředitel cukrovaru v Litoli, a Jan Waněk, vrchní správce v Radimi, s předmluvou Bojové, Markomani a Češi. Praha: Nákladem vlastním.
- Procházka, A. 1909: Zpráva o II. sjezdu Moravského archeologického klubu v Kroměříži. Pravěk V(1–2), 1–6.
- Rozkošný, M. 2005: Doplněk k bibliografii Innocence Ladislava Červinky. Archeologie Moravy a Slezska V, 91.
- Sklenář, K. 1995: Slepé uličky archeologie. Druhé přepracované a doplněné vydání. Hořovice: Nakladatelství Mht.

- Sklenář, K.* 2003: Archiv náleзовých zpráv Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea v Praze. Zprávy České archeologické společnosti, Supplément 51. Praha: Česká archeologická společnost.
- Sklenář, K.* 2011: Vývoj péče o archeologické památky v českých zemích do roku 1989. Sborník Národního muzea, řada A – Historie 65(1–2, 3–4), 1–63, 65–106.
- Slavík, F. A.* 1893: Zpráva o „Vlastivědě moravské“, podaná valné hromadě Musejního spolku v Brně dne 12. února 1893. In: Výroční zpráva o činnosti Musejního spolku brněnského za rok 1892. Brno: Nákladem spolku, 18–24.
- Spitzner, V.* 1900: Přírodnická výstava v Klubu přírodovědeckém v Prostějově r. 1899. Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1899 II, 69–74.
- Škoda, J.* 1881: Roční zpráva o stavu středních škol ve školním roce 1881. In: Program c. k. středních škol (reálného i vyššího gymnasia a vyšších škol reálných) v Přerově. Olomouc: Národní knihtiskárna Kramáře a Procházky, 27–72.
- Škoda, J.* 1882: Roční zpráva o stavu středních škol ve školním roce 1882. In: Program c. k. středních škol (reálného i vyššího gymnasia a vyšších škol reálných) v Přerově. Olomouc: Národní knihtiskárna Kramáře a Procházky, 16–59.
- Škoda, J.* 1883: Roční zpráva o stavu středních škol ve školním roce 1883. In: Program c. k. středních škol (reálného i vyššího gymnasia a vyšších škol reálných) v Přerově. Přerov: Knihotiskárna a kamenotiskárna společenstva, 21–64.
- Škoda, J.* 1884: Roční zpráva o stavu středních škol ve školním roce 1884. In: Program c. k. středních škol (reálného i vyššího gymnasia a vyšších škol reálných) v Přerově. Přerov: Knihotiskárna a kamenotiskárna společenstva, 24–66.
- Škoda, J.* 1885: Roční zpráva o stavu středních škol ve školním roce 1885. In: Program c. k. středních škol (reálného i vyššího gymnasia a vyšších škol reálných) v Přerově. Přerov: Knihotiskárna a kamenotiskárna společenstva, 19–63.

Innocenc Ladislav Červinka (1869–1952)

Probably no other prehistorian has achieved such fame in the historical consciousness of the Moravian archaeological community as Innocenc Ladislav Červinka. He left an indelible mark on the history of the field not only as an important founder and organizer (the journal *Pravěk*, the Moravian Archaeological Club and its congresses, etc.), but also as an author of syntheses of various Moravian and regional phenomena, which are still used as reliable and trustworthy sources of data. It can be stated without exaggeration that Červinka left a greater or lesser trace in every region of Moravia with prehistoric sites.

Červinka's personal and professional life, however, have always stood at the margin of interest, and to this day they remain partly shrouded in obscurity. Yet they form an inseparable complement to his archaeological activities, which were naturally influenced by them. Červinka's life was filled not only with joyful events and everyday concerns, but also with setbacks and blows of fate. He was married three times, as his first two wives died prematurely. Due to various circumstances he lost a considerable part of his fortune several times, most recently in 1945. At least once (in 1911) he was in danger of foreclosure. Before the World War I, he became through his own diligence and abilities the most prominent Moravian prehistorian, respected also abroad. In the 1920s he was at the peak of his influence. At that time, he was a conservator of the State Archaeological Institute, an expert for the preservation of prehistoric monuments of the State Monuments Office for Moravia and Silesia, and a contract employee of the Moravian Museum, where he worked in the Moravian Prehistory Department. From these posts he effectively officially controlled Moravian archaeology. However, the dominant professional position he acquired in Moravia at that time also predetermined his fall, which started at the beginning of the following decade. A single individual, no matter how capable, could not have coped with the workload of three important official positions and fulfilled entirely all the duties that came with them. When, in mid-1937, Červinka was basically forced to retire, he was bitter and resentful. However, he did not leave the world of archaeology, which had become the love of his life, for the rest of his days.

It is impossible to cover Červinka's personality and his numerous activities comprehensively in a single article. Therefore, only the essential events of Červinka's life are only summarized here and the significant milestones associated with his work in archaeology are recalled. The paper is, however, not a mere compilation of generally known facts. Contemporary archival documents, especially the surviving correspondence are sources of prime importance, as they allow to clarify at least some blank spots in Červinka's life. The structure of the article conforms to the intended goal. First, Červinka's private life and basic data related to his professional career, which was not connected with archaeology until 1920, are presented (chapter 2), then Červinka's work in archaeology from the beginning in the late 1880s and early 1890s is summarised (chapter 3). Finally, Červinka's most important synthetic works and professional opinions on prehistory of Moravia are briefly recalled (chapter 4).

KEY WORDS:

Innocenc Ladislav Červinka, history of Moravian archaeology, State Archaeological Institute, Moravian Museum, synthesis of Moravian prehistory

(English by Jan Kysela)

KONTAKT NA AUTORA:

Mgr. Miloš Hlava, Ph.D.

sekce archeologie Katedry historie

Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 10, 771 80 Olomouc, Česká republika

milos.hlava@upol.cz